

Foto: Jan Nordvålen

**Gutulia
nasjonalpark**

Forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark

Publikasjonsnummer
978-82-8410-005-0

Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia

Utførende institusjon

Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia

Kontaktperson

Kirsten Thyrum, nasjonalparkforvalter

Publikasjonsnummer	År	Sidetall	Opplag	Rapport nr
978-82-8410-005-0	2020	60	200	2

Forfatterar

Ragnar Ødegaard og Kirsten Thyrum

Utgiver

Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia

Foto: Jan Nordvålen

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	5
1.1 Opprettelse av Gutulia nasjonalpark	5
1.2 Opprettelse av nasjonalparker	5
1.3 Forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark	7
2. GUTULIA NASJONALPARK – VERNEFORMÅL OG VERNEVERDIER, NATURFAGLIGE FORHOLD, KULTURMINNER OG BRUKSHISTORIE	8
2.1 Lokalisering.....	8
2.2 Verneverdier og verneformål i Gutulia generelt.....	8
2.3 Naturfaglige forhold.....	9
2.4 Brukshistorie og kulturminner	11
3. NATURKVALITETER OG BEVARINGSMÅL	14
3.1 Bevaringsmål generelt.....	14
3.2 Bevaringsmål for Gutulia nasjonalpark.....	14
3.3 Klimaendringer og påvirkning på verneverdier	16
3.4 Differensiert forvaltning	16
4. BRUKERINTERESSER – STATUS, MÅL, UTFORDRINGER, RETNINGSLINJER OG TILTAK	18
4.1 Jakt, fangst og fiske.....	18
4.2 Annet friluftsliv	19
4.3 Reindrift.....	24
4.4 Jordbruk og skogbruk	26
4.5 Reiseliv/turisme	29
4.6 Forskning. Registreringer. Undervisning	29
4.7 Tekniske inngrep.....	29
4.8 Motorferdsel	29
4.9 Bygninger	31
4.10 Kulturminner.....	34
4.11 Avfall og forurensning	35
5. FORVALTNINGSMESSIGE OPPGAVER OG TILTAK	36
5.1 Grensemerking og skilting	36
5.2 Oppsyn.....	36
5.3 Besøksforvaltning og besøksstrategi.....	37
5.4 Informasjon.....	38
5.5 Skjøtsel	40
6. SAKSBEHANDLING	42
6.1 Eiendomsforhold	42
6.2 Forvaltning av nasjonalparker. Forvaltningsmyndighet. Lokal forvaltning.....	42
6.3 Forvaltning av verneforskriften. Lovverk og føringer.....	42
6.4 Forvaltningsplanen og vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II	44
6.5 Miljøvedtaksregisteret.....	44
7. BESØKSSTRATEGI	46
7.1 Innledning	46
7.2 Kunnskapsgrunnlaget.....	48
7.3 Mål og strategiske grep.....	51
7.4 Tiltak	52
8. LITTERATUR	56
VEDLEGG	
1. Verneforskrift for Gutulia nasjonalpark	57

1. Innledning

1.1 Opprettelse av Gutulia nasjonalpark

Den unike urskogsforekomsten i Gutulia har vært hovedmotivet for en rekke fredningsforslag opp gjennom årene. Allerede i 1916 ble det i «Tidsskrift for skogbruk» foreslått å frede et større areal rundt Gutulisjøen på ca. 10 km².

I artikkelen «Fredning av urørt furuskog» skriver forfatteren Hagem bl.a.:

«Det er de større områder opprindelig natur med sin karakteristiske plantevekst og sitt egne dyreliv som først og fremst bør være oss dyrebare, og som en naturfredningslov derfor må sørge for at vi beholder urørt for bestandig. Mange oppnår her i de sjeldneste tilfelle noe med fredning av noen få mål, ja selv 100 mål vil som regel ikke strekke til. Det må bli områder av større utstrekning, minst noen kvadratkilometer, som må fredes.»

Det kom på den tid ingen kjente reaksjoner på Oscar Hagens forslag om fredning i Gutulia. På grunn av driftsmessig utfordringer har Gutulia ligget vanskelig til for å drive ut tømmer. Elven fra Gutulisjøen renner inn i Sverige, og bortsett fra salg av tømmer til svenskene, som antagelig ble hogd i traktene syd og sydøst for Gutulisjøen, er det ikke hogd noe (ref. «Urskog ved Gutulisjøen» av Thv. Kierulf, Særtrykk av Naturvern i Norge, Årsskrift 1950-51).

I slutten av august 1946 ble det arrangert befarings i Gutulia med representanter fra Naturfredningsforeningen, Det norske Skogforsøksvesen og Det norske Skogselskap. Jf. Thv. Kierulf sin artikkel uttrykte deltagerne på befaringsen stor begeistring for de interessante og helt enestående naturforhold de fikk se i Gutulia. Etter befaringsen sendte Naturfredningsforeningen, Skogforsøksvesenet og Skogselskapet en motivert henstilling til Landbruksdepartementet om å frede et område i Gutulia på 17 km².

Det skulle likevel gå over 40 år før området for første gang ble gitt midlertidig vern. Dette skjedde i 1957 da Direktoratet for statens skoger v/ Femund skogforvaltning foretok administrativ fredning av de sentrale delene av Gutulia. Området fikk navnet Gutulia naturpark. Endelig status som nasjonalpark fikk Gutulia da nasjonalparken ble opprettet ved kongelig resolusjon 20. desember 1968 (som en del av den første landsplanen for nasjonalparker i Norge). Området omfattet den gang et areal på ca. 19 km².

I 1986 fremmet Statens Naturvernråd i NOU 1986:13 Ny landsplan for nasjonalparker, forslag om en ytterligere

utvidelse av Gutulia nasjonalpark. Forslaget innebar en mindre utvidelse nordvest i parken på ca. 4 km, og ville resultere i at et våtmarksområde ble inkludert i vernet.

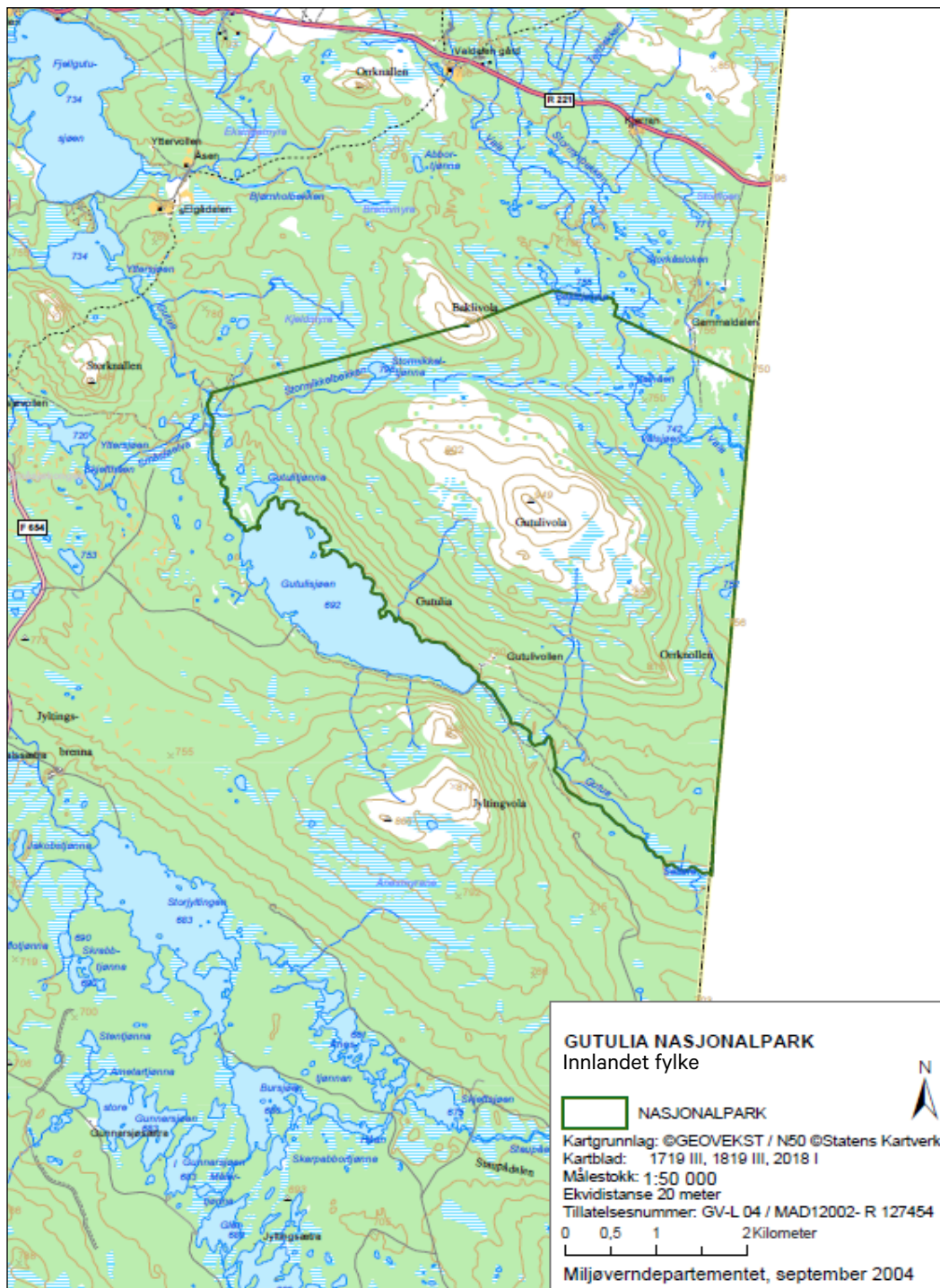
I brev av 1. juni 1995 fra Fylkesmannen i Hedmark ble formell melding om igangsetting av planarbeid sendt til alle som kunne bli berørt. Utvidelsesforslaget ble behandlet sammen med forslaget om utvidelse av Femundsmarka nasjonalpark. Det ble holdt åpne informasjonsmøter i Elgå om saken. Til å bistå fylkesmannen i arbeidet med å lage et verneforslag, ble det opprettet en referansegruppe med representanter fra kommunen, Statskog, fjellstyrene, reinbeitedistriktene, grendeutvalg, m.fl. Gruppen fungerte som kommunikasjonskanal mellom fylkesmannen og de berørte parter, de bidro med innspill av grunnlagsmateriale og spilte en viktig rolle ved å påpeke konsekvenser av ulike avgrensingsforslag og restriksjonsnivå. Forslaget ble sendt på en bred lokal høring i 1998, og fra lokalt hold ble utvidelsen møtt med stor forståelse, og få motforestillinger. Utvidelsen av Gutulia nasjonalpark ble vedtatt ved kongelig resolusjon 10. september 2004. Nasjonalparkens totalareal etter utvidelsen er i dag ca. 23 km² og berører Rendalen nordre statsallmenning i Engerdal kommune som ligger i Hedmark fylke.

1.2 Opprettelse av nasjonalparker

I Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" ble det vist til at områder med urørt natur i Norge har minket sterkt etter år 1900. I 2003 var det bare 11,7 % av arealet i Norge som lå mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep som f.eks. veg, jernbane, bebyggd område eller vassdragsutbygging, dvs. såkalte "villmarkspregede områder". Tilsvarende tall i 1900 var 48 %. Endringene er størst i Sør-Norge, inkludert Trøndelagsfylkene, der "villmarka" har minsket fra 27 % til 5 % i den samme perioden. Denne utviklingen kan fortsette dersom arealforvaltningen ikke skjer på en helhetlig måte. Vern av naturområder med hjemmel i naturmangfoldloven er ett av flere virkemidler for å ivareta villmarkspregede områder.

Urørte naturområder har en *egenverdi* og er en del av vår *nasjonale arv*. Verneområder på land, i vassdrag og i sjø skal samlet sett bidra til bevaring av, jf. naturmangfoldlovens § 33:

- Variasjonsbredden av naturtyper og landskap.
- Arter og genetisk mangfold.
- Truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.

Figur 1. Kart med avgrensning av Gutulia nasjonalpark.

- Større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv.
- Områder med særskilte naturhistoriske verdier.
- Natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene.
- Økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt.
- Referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Vern av naturområder står sentralt i arbeidet med å bevare det biologiske mangfoldet og villmarkspregede områder. Hensikten med å opprette nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder er å sikre et representativt utvalg av variasjonen i norsk natur, å sikre et viktig leveområde for planter og dyr, herunder arter som er sjeldne eller klassifiseres som truede, og å sikre et utvalg av verdifulle naturtyper og helhetlige landskap. Dette arbeidet må betraktes som en del av vår innsats og våre forpliktelser i forhold til internasjonale konvensjoner om å ta vare på biologisk mangfold.

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) trådte i kraft 19. juni 2009. Samtidig ble naturvernloven av 1970 opphevet. Kapittel V i naturmangfoldloven erstatter i sin helhet naturvernloven av 1970. I naturmangfoldlovens § 35 om nasjonalparker heter det blant annet:

”Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.”

1.3 Forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark

I den praktiske og daglige forvaltningen av nasjonalparken vil det være behov for en presisering av verneforskriften og forklaring til forskriftens bestemmelser, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete «kjøreregler». En slik

plan kalles en forvaltningsplan. Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for å utarbeide forvaltningsplaner. En forvaltningsplan skal utfylle verneforskriften. Den kan imidlertid ikke åpne opp for tiltak utover rammene som verneformålet og verneforskriften setter eller innføre nye restriksjoner.

Forvaltningsplanen skal:

- Være et hjelpemiddel for å realisere formålet med vernet av nasjonalparken.
- Skape forutsigbarhet for brukerne om forvaltningen av området, herunder klargjøre hvilken dispensasjonspraksis forvaltningsmyndigheten vil legge opp til.
- Gi en oversikt over planlagte tiltak i verneområdet.

Mens verneforskriften for nasjonalparken er juridisk bindende, er forvaltningsplanen veiledende. En viktig side ved forvaltningsplanen er at den vil gi økt forutsigbarhet for grunneiere, rettighetshavere og andre i spørsmål knyttet til forvaltningen av verneforskriften for nasjonalparken.

For utfyllende informasjon om forvaltning av verneforskrifter henvises det til Miljødirektoratets rundskriv M106 – 2014. Når det gjelder forvaltning av verneområder generelt så henvises det til rapporten *Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene* utgitt av Klima- og miljødepartementet i juni 2019 (publikasjonen T-1566 B).

Forvaltningsplaner har et langsiktig perspektiv. Den bør revideres første gang etter fem til sju år, deretter hvert tiende år. Det er forvaltningsmyndighetens ansvar å utarbeide og revidere forvaltningsplanen. Bevaringsmål vil bli utarbeidet og revidert i samsvar med nasjonale standarder for disse og for overvåking, uavhengig av tidspunktet for revidering av forvaltningsplanen. Dette arbeidet vil være et viktig grunnlag ved revisjon av planen.

Oppdraget med å utarbeide et utkast til en forvaltningsplan for Gutulia ble påbegynt høsten 2015. Med bakgrunn i ønsket om å sikre lokal medvirkning ble ei arbeidsgruppe som skulle bistå nasjonalparkstyret ved utarbeidelse av et forslag til forvaltningsplan oppnevnt. Denne besto av representanter for Statskog SF, Engerdal fjellstyre, Elgå reinbeitedistrikt, Engerdal kommune, Statens naturoppsyn og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Reindriftsavdelingen. Gruppen har hatt en viktig rolle i kunnskapsinnhenting og kvalitetssikring av informasjon, samt å komme med råd, innspill og synspunkter på forslag til forvaltningsmessige retningslinjer og tiltak som har vært drøftet. Det ble avholdt 4 møter i denne gruppa der de mest sentrale temaene for Gutulia er blitt drøftet, herunder friluftsliv/tilrettelegging, motorferdsel, bygninger og anlegg, reindrift og kulturminner.

2. Gutulia nasjonalpark – verneformål og verneverdier, naturfaglige forhold, kulturminner og brukshistorie

2.1 Lokalisering

Gutulia nasjonalpark ligger i Innlandet fylke. Letteste adkomst til nasjonalparken er skogsbilvegen som tar av fra fylkesvei 654 mellom Femundsenden og Røstvollen på Brenna (veiviser til Gutulia er oppsatt) og går ned til Gutulisjøen. Derfra går det en markert og tilrettelagt sti østover langs sjøen og bru over elva ved utløpet.

2.2 Verneverdier og verneformål i Gutulia generelt

Gutulia nasjonalpark ble etablert i 1968 for å bevare en av de siste urskogene i Norge og et fjell- og myrlandskap som er karakteristisk for disse traktene. Nasjonalparken domineres av Gutulivola (949 moh.) med omkringliggende skogslir. Skogen er nær sagt uberørt, men i sørvest ligger Gutulisetra som etter nærmere 200 år med setring nå er ute av drift.

Gutulia har stort innslag av granskog i forhold til andre steder i Femundstraktene. Trærne er uvanlig store, både når det gjelder høyde, diameter og volum. Her finnes furutrær som er eldre enn 400 år. Variasjonen i vegetasjonstyper og antall plantearter er forholdvis høy i Gutulia sammenlignet med tilsvarende arealer ellers i Femundstraktene. Rikere drag i skog og myr, sammen med mange arter knyttet til kulturbetinget engvegetasjon bidrar til dette artsmangfoldet. Det østlige og nordlige/ alpine plantegeografiske elementet er sterkt representert. Sammenlignet med Femundsmarka er også dyrelivet forholdvis variert. Det er påvist ca. 75 fuglearter innenfor nasjonalparken. Området er spesielt frodig og egenartet i disse traktene. Lia på nordvestsiden av Gutulivola har høy verneverdi og omfatter mer av den frodige skogen som Gutulia er kjent for. Her finnes også et våtmarksområde som er uten tekniske inngrep.

Formålet med opprettelsen av Gutulia nasjonalpark er å bevare et i det vesentlige urørt skog-, myr- og fjellområde. Et sentralt mål for vernet er å ta vare på det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv. Det er videre et mål å verne om kulturminner og ivareta

naturgrunnet innenfor nasjonalparken som er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne nyttes til reindrift.

Kommentarer

Formålsparagrafen er et forsøk på å gjenspeile de sentrale verneverdiene i området. Sikring av verneformålet i et langsiktig perspektiv (minimum 200 år) skal være retningsgivende for forvaltningen av nasjonalparken. Området er blitt brukt og utnyttet av mennesker i århundrer. Tross dette må arealene kunne klassifiseres som lite påvirket natur, dvs. "i det vesentlige urørt" som det heter i formålsparagrafen. I denne betraktningen er det lagt vekt på det synlige omfanget av tekniske inngrep i form av f.eks. bygninger, veier, masseuttak m.v. Nasjonalparkene skal sikre store sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som helhet.

Naturen med sitt biologiske mangfold kjenner ikke administrative grenser. Gutulia er Norges minste nasjonalpark, men sett i sammenheng med de tilgrensende svenske naturvernområdene og Femundsmarka nasjonalpark med tilhørende landskapsvernområder og naturreservat, bidrar den lille nasjonalparken til å sikre store sammenhengende skog-, myr- og fjellområder. Gutulia er dermed et viktig bidrag til å bevare svært verdifulle deler av den skandinaviske naturarven.

Det er særlig skogen som gjør Gutulia verneverdig. Her har skogen – med små unntak – fått utvikle seg fritt, slik at forskere og andre interesserte kan følge utviklingen gjennom «generasjoner» av trær. Skog med urskogskarakter er blitt en sjelden naturtype i Norge og kan gi grunnlag for store villmarksopplevelser.

I St. melding nr. 62 (1991-92) blir nasjonalparkene i Norge delt inn i dem som har *friluftsliv* som delformål i formålsparagrafen i verneforskriften, og dem som ikke har det. I meldingen påpeker departementet at hovedformålet med vern etter naturvernloven må være vern av naturkvalitetene i området, men at det i noen nasjonalparker der forholdene ligger til rette for dette, kan åpnes opp for enkle tilretteleggingstiltak som bedrer forholdene for tradisjonelt friluftsliv i visse soner. Dette vil gjelde merking av stier, turlagshytter o.l.

Gutulia er en svært liten nasjonalpark og, med unntak av fotturer til Gutulisetra, er det en begrenset friluftslivsbruk innenfor nasjonalparken. En har derfor funnet det riktig ikke å inkludere friluftsliv i verneformålet. Dette betyr likevel ikke at verneforskriften er til hinder for friluftsliv eller andre aktiviteter det er tradisjon for og som ikke går på bekostning av verneverdiene, jf. også kapittel 4.2 om friluftsliv.

Vern av kulturminner er nevnt i formålsparagrafen. Ifølge kulturminneloven er kulturminner alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Kulturminner fra før 1537 (reformasjonen) kalles fornminner. Disse er automatisk fredet med hjemmel i kulturminneloven. Samiske kulturminner i Norge omfatter alle spor etter menneskelig virksomhet i landets fysiske miljø som har tilknytning til samene. I henhold til kulturminneloven er alle samiske kulturminner som er eldre enn 100 år, automatisk fredet. Sametinget er ansvarlig myndighet for forvaltningen av samiske kulturminner.

2.3 Naturfaglige forhold

2.3.1 Landskap og geologi

Skog, fjell og myr

Gutulia er et høytliggende skogsområde. Hele nasjonalparken ligger mellom 615 og 949 moh. Høyeste punkt er den store, runde fjellryggen Gutulivola. Den øverste delen av vola er skogløs, men liene er preget av åpen furuskog. På sør- og østsiden av vola og i lia opp for Gutulisjøens søndre del er det store innslag av tette granholt. Det er disse som gir Gutulia særpreg, sammen med døde og nedfalne trær som ligger spredt i landskapet.

Det nest høyeste punktet i nasjonalparken er Baklivola, som ligger helt nord. Mellom Gutulivola og Baklivola strekker det seg en bred dal inn mot Valsjøen som er den største innsjøen i Gutulia. Hovedvassdraget er Gutua, som sammen med Gutulisjøen danner vest- og sørgrense for nasjonalparken. Alle vassdragene i nasjonalparken renner østover eller sørøstover mot Sverige.

Morener og istidslandskap

Geologisk sett er nasjonalparken ensartet, med sandstein som dominerende bergart. Fra sandstein, som ble dannet for 600 mill. år siden, dannes næringsfattig jord. Under dekket av sandstein finnes det imidlertid lag av bergarter som inneholder kalk. I området der disse kommer til overflaten, er plantelivet rikere enn ellers.

Under den siste istid var området dekket av en stor bre med lite bevegelse. Derfor ble løsmaterialet i Gutulia avsatt som bunnmorene. Rundt Valsjøen finner vi en annen, mer grovkornet morenetype som gir et eiendommelig landskap med lange rygger med forsenkninger mellom. Lia ned mot Gutulisjøen er nokså bratt. Lenger østover mot grensa til Sverige og nord for Gutulivola blir landskapet mer typisk for traktene. Her er det flatt med grov, åpen furuskog, myrstrekniger og småvann.

2.3.2 Planteliv (vegetasjon og flora)

Furu, bjørk og gran

Etter istiden var det bjørk og furu som først vandret inn i Gutulia- Furu overlever på tørrere steder enn bjørka og etablerte seg derfor på skrinne rabber, sva og grusmark. På grunn av de harde klimaforholdene vokser furua langsomt. Det finnes trær i nasjonalparken som er over 400 år gamle. Bjørka spredte seg i mer fuktig terreng og høyere til fjells, siden den tåler lavere temperaturer.

Grana kom til Gutulia mange tusen år senere enn bjørk og furu. Siden den er mer konkurransesterk, overtok den etter hvert de næringsrike områdene med jevn fuktighet. Noen grantrær, f.eks. «Storgrana» 500 m nord for Gutulisetra, er ca. 500 år gammel.

Stort innslag av døde trær er et typisk trekk ved en naturskog. I Gutulia er ca. ti prosent av de stående trærne døde. Først og fremst gjelder dette furu, som kan stå oppreist i flere tiår, kanskje 100 år, etter den er død.

Skogbrann

Det er påvist at Gutulia har vært utsatt for skogbrann minst fire ganger; omkring 1800, 1860, 1700 og 1720. Det har gått særlig hardt ut over de fururike delene. En grunn til granas store utbredelse i Gutulia kan være at de friskeste granrike områdene er blitt spart for disse brannene.

Gamle furuer overlever ofte en markbrann, takket være kraftig skorpebark og en lang kvistfri stamme under trekrona. Etter brannen er det gode forhold for foryngelse av furu. Slik blir det med tiden en flersjiktet furubestand

der grupper av eldre trær blander seg med yngre trær og ungpanter.

Siden brannene i Gutulia varierte i intensitet og utstrekning alt etter markfuktighet, vindforhold og topografi, oppsto det et mosaikklandskap der grana ble dominerende i søkk og andre fuktige partier, mens furua kledde koller og høydedrag.

I de kontinentale og tørre barskogområdene nordøst i Hedmark, eksempelvis Femundtraktene, er skogbrann en viktig økologisk faktor. Flere arter er avhengig av skogbrann for å overleve på lang sikt. På kort sikt kan skogbranner utgjøre et problem for reindriftsnæringen fordi laven for en periode forsvinner.

Det er viktig å merke seg at det er brannvernmyndighetene som har det overordnede ansvaret for håndtering av skogbranner, også innenfor nasjonalparken. Det vil derfor alltid være brannvernmyndigheten som tar den endelige avgjørelsen ut fra ulike hensyn, ikke minst faren for større spredning.

Næringsfattig jordsmonn har gitt få arter

Det er registrert 292 ulike karplanter i nasjonalparken (Bekken 2016), og området må derfor karakteriseres som relativt artsfattig i nasjonal målestokk. Likevel er antall plantearter og variasjonen i vegetasjonstyper høyere enn på tilsvarende areal i Femundstraktene ellers. Av moser er det påvist 67 arter, trolig er antallet en del høyere. Av lav er det registrert 63 arter. Mangfoldet av sopp i urskogen er godt undersøkt, med 128 registrerte arter.

De rikeste områdene finnes langs elvebredder og rundt kilder inne i granskogen. Der kan man finne høgstaudevegetasjon med innslag av fjellarter som bjønnbrodd, fjellfrøstjerne, svarttopp og fjellfiol. Noen typiske østlige arter som huldreblom, kongsspir, nøkkesvi og granstarr vitner om at husdyr har beitet her i tidligere tider; engkvein, gulaks og seterfrytle.

Eng

I tillegg til den «naturlige vegetasjonen» finnes en vegetasjonstype i Gutulia som er sterkt preget av menneskers bruk av naturen på og omkring setrene. Husdyrbeite og slått gir rom for arter som ellers ikke ville klart seg så godt. Gulaks, seterfrytle, engkvein, smalkjempe og blåklokke er eksempler på slike kulturmarksarter. Gjetertaske, sandskrinneblom og vanlig timotei er arter som trolig har kommet inn de seinere årene som et resultat av økt menneskelig aktivitet.

2.3.3 Dyreliv

Østlandsk dyreliv

Dyrelivet i Gutulia er ikke spesielt mangfoldig, men sammenlignet med Femundsmarka er det likevel nokså rikt. Villreinen ble utryddet omkring 1880, men det beiter tamrein i hele nasjonalparken. Av pattedyr kan en se

elg, rådyr, rev, mår og mink. Beveren var forsvunnet en lang periode, men har nå hatt tilhold her siden midten av 1960-tallet. Også oter kan observeres i nasjonalparken. Alle de fire store rovdyrene – bjørn, ulv, jerv og gaupe – kan streife innom Gutulia, og bjørnen vil kanskje etterlate spor i form av utgravde maurtuer.

I selve nasjonalparken finnes det ørret. I tilgrensende vassdrag finnes det østlige arter som sik, harr, abbor, gjedde og lake. Dette er arter som har vandret inn fra svenske vassdrag.

Typiske fjellskogarter

Det er observert 103 forskjellige fuglearter i nasjonalparken. Bjørkefink, trepiplerke og løvsanger utgjør omtrent halvparten av småfuglbestanden. I furuskogen trives rødstjert, rødvingetrost, måltrost og jernspurv. På fuktige steder, som nederst på Gutulisetra, har sivspurven tilhold. Øst for Gutulisetra ligger Valsjøen og flere mindre tjern og våte myrer. Her finner en ender og vadefugler som gluttsnipe og grønnsilk. Den vanligste andearten er kvinand.

Spurvehauk, dvergfalk, kongeørn og fiskeørn observeres jevnlig i eller i nærområdet til nasjonalparken. På Gutulivola er heipiplerke, heilo og steinskvett de vanligste fuglene. Storfugl og orrfugl er vanlig forekommende i barskogen.

2.4 Brukshistorie og kulturminner i Gutulia

Navnet Gutulia kommer av gutu som betyr gate. Det finnes flere versjoner av hvordan området fikk navnet. Noen hevder at det kommer fra den gamle «Kopparleden» fra Røros som gikk gjennom traktene. Andre mener at det hentyder til en grensegate eller skytegate som ble hogd i skogen her før eller under Gyldenløvefeiden i 1676.

Området øst for Femund ble lenge bare brukt til jakt og fiske. En vet ikke med sikkerhet hvor lenge det har vært samisk virksomhet i området. Avgrensningen av samiske fornminner i forhold til andre fornminner er heller ikke klar, men det er funnet spredte spor etter samisk virksomhet i Nord-Østerdalen helt tilbake til middelalderen rundt år 1000. Flere kilder peker på at overgangen fra fangstbasert næringsøkonomi til nomadisk reindrift skjedde fra midten av 1500-tallet til starten av 1600-tallet. Domestiseringen har sannsynligvis skjedd i flere etapper, først ved bruk av temt lokkerein i villreinfangst, før reinen etter hvert ble holdt som trekkrein og en utnyttet skinn, kjøtt og melk. Samene har utelukkende brukt organiske, lett nedbrytbare materialer. Dette sammen med korte opphold på samme sted gjør at de har satt få spor etter seg.

Som annen næringsvirksomhet har reindriften gjennomgått store forandringer. Tidligere levde samene som nomader med et lite antall rein der både melk, kjøtt og skinn ble utnyttet. Naturressurser som vilt, fisk og bær hadde stor

betydning for livbergingen. På begynnelsen av 1900-tallet ble de samiske områdene delt inn i reinbeiteområder og nomadevirksomheten opphørte etter hvert. Reintallet har variert mye gjennom tidene av mange ulike årsaker, også før domestiseringen av reinen. Det har de siste årene vært et relativt stabilt reintall i området, men har likevel økt noe i forhold til reindriften nomadiske periode. En mekanisering av reindriften etter 1960-tallet har nå ført til bruk av moderne hjelpemidler som snøskuter, terrengmotersyklar og helikopter under gjeting og driving.

Engerdal ble bebygd omkring 1700, og herfra trakk folk nordover og anla gårder ved Sorken. Omkring 1750 ryddet folk fra disse gårdene setrer i Gutulia, og setrene var i bruk fram til 1949. Nå står seterhusene igjen som minne om 200 års seterdrift. I dag finnes det på stedet 17 restaurerte bygninger som er knyttet til Gutulisetra. Seterhusene på Gutulivollen ble restaurert i perioden 1975 – 1983. «Ostehuset» på Oppåvollen står åpen for gjester.

Gammelvollen er den første setra som ble til i Gutulia, den er nå flyttet til Oppåvollen. I området der setrene i dag ligger var det opprinnelig 4 setervoller, to fra gårder i Sorken og to fra gårder i Lillebogrenda. Vestre Sorken som skal være ryddet i 1753 har eid Oppåvollen, og Østre Sorken, som ble ryddet omtrent samtidig, eide Nedpåvollen. Lillebo søndre skal være ryddet i 1770-årene. Den andre Lilleboeiendommens seter ble solgt til Vestre Sorken slik at det bare var tre setervoller da nasjonalparken ble opprettet i 1968. I Engerdal bygdebok fra 1966 står det at Vestre Sorken i 1870-årene hadde 18 kuer, 3 hester og 50 sauer. Vestre Sorken var den største av eiendommene. De to andre gårdene hadde ikke så stor besetning. Likevel har det samlet sett vært et relativt stort beitetrykk i Gutulia.

Registrerte kulturminner i Gutulia nasjonalpark

Før sommeren 2016 var det ikke registrert funn av kulturminner i Gutulia nasjonalpark, verken i Riksantikvarens kulturminnebase Askeladden eller i Sametingets kulturminnedatabase. I 2016 ble Hedmark fylkeskommune engasjert av nasjonalparkstyret for å utarbeide en oversikt over hva som finnes av både automatisk fredete kulturminner, samiske kulturminner og nyere tids kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser. Arbeidet munnet ut i rapporten «Rapport fra kartlegging av kulturminner i forbindelse med forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark» (Sørensen 2016). Innledningsvis gis det en oversikt over kjente kulturminner:

1. **Seteranlegget.** Det er tre bevarte seteranlegg på Gutulisetra; Nedpåvollen, Oppåvollen og Lillebovollen. Disse seteranleggene ble registrert i forbindelse med SEFRAK-registreringene på 1970-1990-tallet. Seteranleggene er også beskrevet i en egen tilstandsrapport. I tillegg til de stående husene er det tufter etter eldre bygninger på setervollene. Det vurderes også som sannsynlig at det finnes andre kulturminner i forbindelse med seteranleggene.
2. **Gutulidammen.** I sørenden av Gutulisjøen ble det bygget en fløterdam med bru og skådammer i 1904 med tanke på skogsdrift i Gutulia. Brua står fortsatt og rester etter dammen er fortsatt synlig. Dammen er en såkalt tømmerkistedam der damkar og damarmer er bygd opp av tømrede kister fylt med stein og jord. Ca. 80-90 meter nedstrøms dammen er det bygd opp en skådamm i stein som går ut til en holme i elva.

Nedpåvollen.

3. **Gammel ferdselsvei.** Den gamle vintervegen mellom Dalarna og Røros skal ha gått langs Gutua. Det er få kjente kulturminner i forbindelse med veien, men sannsynligheten for at de finnes er til stede. Et såkalt blak, et tremerke som viste hvor veien gikk, skal ha blitt lokalisert i nærheten av Sellere.
4. **Samiske kulturminner.** På 1980-tallet ble det gjennomført registreringer av samiske kulturminner i Engerdal. Det ble gjort en rekke funn av bosetningsspor og innretninger for reindrift i områdene nord for Gutulia nasjonalpark, men ingen funn ble gjort innenfor nasjonalparken. Imidlertid vurderes mulighetene for funn av samiske kulturminner i Gutulia nasjonalpark som sannsynlig.

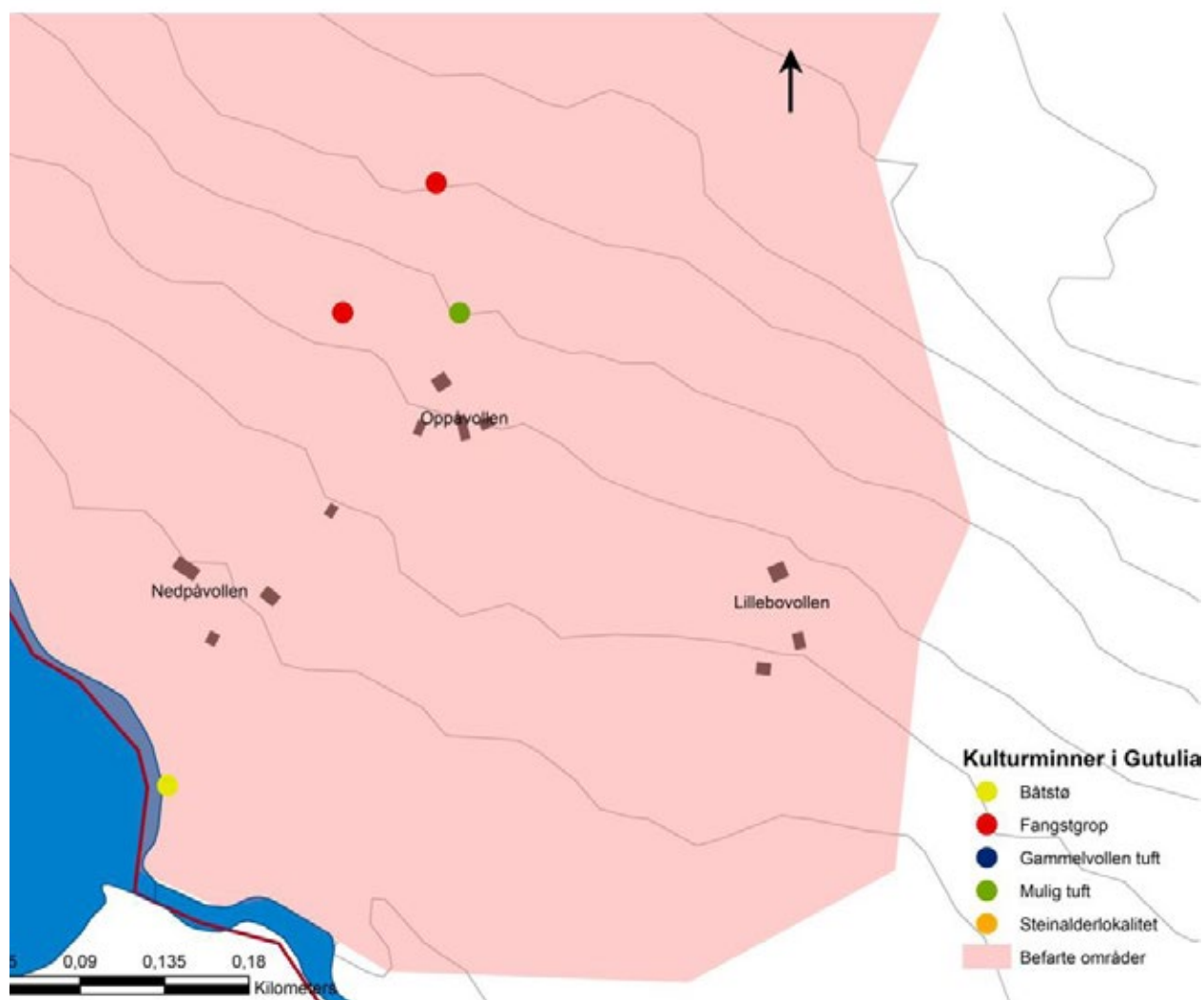
Funn som ble gjort sommeren 2016:

Automatisk fredete kulturminner

Det ble registrert to automatisk fredete kulturminner innenfor nasjonalparken. Det ene var et fangstanlegg bestående av to fangstgroper i skråningen nordvest for Oppåvollen, ei rett ved stien mot Storgrana ca. 50 meter nord for det nordligste huset på Oppåvollen og ei grop ca. 100 meter høyere opp i skråningen. Det andre kulturminnet var en steinalderlokalitet nord i nasjonalparken.

Nyere tids kulturminner

Funn av nyere tids kulturminner omfatter rester etter Gammelvollen, ei båtstø ved Gutulisjøen og ei mulig tuft ved Oppåvollen. Gammelvollen skal være den eldste setra i Gutulia. Den ligger rett nord for Gammelvollbekken i lia mellom sjøen og Gutulivola. Restene består av ei rektangulær grop i terrenget. Båtstøa er ei ryddet gate på 2x3 meter som ligger ca. 20 meter nord for brua ved sørenden av Gutulisjøen. Tufta ved Oppåvollen, ca. 15 meter nord for det øverste huset, framstår som en rektangulær forsenkning i terrenget omgitt av kraftige veggvoller.

Figur 2. Kart som viser registrerte kulturminner i nærheten av setervollene.

3. Naturkvaliteter og bevaringsmål

3.1 Bevaringsmål generelt

For å følge opp formålet med opprettelsen av nasjonalparker og sikre at naturkvalitetene ivaretas er det behov for tydeliggjøring av formålet og konkretisering av bevaringsmål. En god planmessig gjennomføring av aktuelle tiltak og en systematisk oppfølging av dem krever at forvaltningsplaner inneholder overordnede forvaltningsmål og konkretiserer bevaringsmål for utvalgte naturkvaliteter. En forvaltning ut fra bevaringsmål basert på tilstandsvurdering og overvåking, vil gi en bedre kvalitetssikring av de tiltak som prioriteres gjennomført. I det ligger også å skaffe seg grunnlag for å dokumentere i ettertid om iverksatte tiltak har hatt ønsket effekt. Dette er avgjørende for vurdering av behovet for oppfølgende tiltak.

Foto: Bård Løken

Naturkvalitet er definert som de naturtypene, artene, geologi- og landskapselementer som skal bevares i et verneområde. For hver naturkvalitet kan det defineres **bevaringsmål**. Bevaringsmål definerer den tilstanden man ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare og kan for eksempel presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/ prosesser eller forekomst av bestemte arter. Bevaringsmål kan betraktes som en utdyping og presisering av verneforskriftens formålsparagraf som tradisjonelt ofte har vært relativt overordnet og lite konkret. Det kan også knyttes bevaringsmål til andre deler av formålet med opprettelsen av et verneområde, som friluftsliv.

Tilstandsvariabel er en indikator som brukes til å vurdere tilstanden til en naturkvalitet. Det er definerte bevaringsmål for de tilstandsvariablene som har betydning for tilstanden for den gitte naturkvaliteten. Hvilke tilstandsvariabler det er aktuelt å sette bevaringsmål for vil variere for de ulike naturkvalitetene. For hver tilstandsvariabel skal det i utgangspunktet føres opp metode for overvåking, vurdering av tilstandsklasse og aktuelle tiltak. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler.

Hensikten med bevaringsmål for enkeltarter er å dokumentere utviklingen i populasjoner eller utbredelsesareal. Dette er først og fremst viktig for rødlistearter der det er risiko for at arten dør ut enten lokalt eller nasjonalt. For de naturkvaliteter der status er kjent, vil det gå relativt greit å fastsette bevaringsmål. Derimot for de naturkvaliteter der status er ukjent eller ikke tilstrekkelig kjente vil det være behov for videre undersøkelser før bevaringsmål fastsettes. Overvåking av bevaringsmål i verneområdet vil kunne bidra til å heve kunnskapen om utviklingen av naturkvalitetene og årsakene til observerte endringer. Overvåking av naturkvalitetene vil være viktig for å fastsette metoder for oppfølging og fastsetting av bevaringsmål er en løpende oppgave i forvaltningen av verneområder.

3.2 Bevaringsmål for Gutulia nasjonalpark

For å definere naturkvaliteter og bevaringsmål kreves det at forvaltningen har god oversikt over naturtilstanden i området og utviklingstendenser. Kunnskapen om de ulike naturkvalitetene i Gutulia nasjonalpark er god, men ikke fullstendig. Bevaringsmål er knyttet til forvaltningsmål som

igjen er utledet av verneformålet. Klare forvaltningsmål og gode retningslinjer for en differensiert forvaltning vil være viktige virkemidler for å ivareta verneverdiene og bruken på en konsekvent og forutsigbar måte.

Det er naturlig å se behovet for å definere bevaringsmål med tilhørende overvåkingsmetodikk i sammenheng med at Gutulia er ett av i alt 7 områder i Norge som inngår i Norsk institutt for naturforskning sitt program for terrestrisk naturovervåking (TOV). Dette programmet gjør det mulig å bedømme langsiktige endringer i forekomsten av utvalgte organismegrupper og enkeltarter. Lav og alger på trær, markvegetasjon, smågnagere, spurvefugl, lirype, jaktfalk og kongeørn blir overvåket som en del av dette programmet.

Bevaringsmålbegrepet er knyttet til mål og tilstandsvariable som er definert i Miljødirektoratets system NatStat2.0. Bevaringsmål og lokal overvåking skal rettes mot problemstillinger med tydelig forvaltningsrelevans. Bevaringsmål skal derfor benyttes for å måle hvordan lokal påvirkning endrer naturtilstanden, og

om en over tid oppnår ønsket effekt av skjøtselstiltak. I NatStat-systemet inngår «Regionalt viktige arter» og «Indikatorarter» i menyen av tilstandsvariable. Med bakgrunn i at TOV-overvåkingen i Gutulia er ganske vidtfavnende i utvalg av arter/artsgrupper, vurderes det ikke som hensiktsmessig eller forvaltningsmessig påkrevet å skulle bruke bevaringsmålsystemet for spesielle arter/artsgrupper i forvaltningsplansammenheng.

Det aller meste av arealet i Gutulia nasjonalpark er gammelskog, delvis med urskogpreg. Det kan synes naturlig å ha bevaringsmål for denne naturtypen i og med at den er Gutulias «sjel» og klart dominerende naturtype. Men det er vanskelig å se at lokal forvaltning eller lokal påvirkning kan endre naturtilstanden vesentlig, jf. ovenfor, selv om verneforskriften åpner for at samene kan ta ut ved og allmenheten kan ta bålvirke på en skånsom måte. Tilstandsvariable kunne for eksempel ha vært kronetetthet eller mengde død ved. Men endringer i gammelskog-systemet skjer veldig sakte og hyppig overvåking er neppe regningsssvarende når det kommer til kronetetthet og død ved. NatStat-systemet peker heller

ikke på en hensiktsmessig overvåkingsmetodikk for disse problemstillingene. Det vurderes også som tvilsomt hva den forvaltningsmessige nytteverdien kan være, samt om Statens naturoppsyn kan prioritere slik overvåking. Ut fra en helhetlig vurdering er det i forvaltningsplanen derfor ikke innarbeidet forslag til bevaringsmål knyttet til gammelskogen.

Den åpne setervollen på Gutulisetra er en natur- og kulturlandskapskvalitet som en ønsker å bevare gjennom slått, beiting, vegetasjonsrydding etc, jf. også kapittel 4.4. En trusselfaktor mot denne målsettingen er gjengroing. I Gutulia nasjonalpark vurdert som helhet, og i lys av at lokal påvirkning kan endre naturtilstanden, synes det derfor i utgangspunktet riktig å prioritere bevaringsmål for setervollen, med tilhørende overvåkingsmetodikk og tiltak. NatStat-systemet kan imidlertid bare tilby tilstandsvariabelen «rask suksesjon» for slik gjengroingsproblematikk. Denne er ikke spesielt relevant for utfordringen knyttet til setervollene i Gutulia. Etter en samlet vurdering er det derfor heller ikke utarbeidet bevaringsmål innenfor NatStat-systemet for setervollene.

Konklusjon: Gjennom NINAs TOV-prosjekt er Gutulia et av de best naturovervåkede verneområder i Norge. Prosjektet framskaffer langtidsserier for status for et variert utvalg av enkeltarter og organismegrupper. For naturtypene som finnes i Gutulia er det vanskelig å se at bevaringsmål med tilhørende overvåkingsmetodikk som er knyttet til NatStat-systemet vil kunne tilføre resultater av vesentlig forvaltningsmessig verdi i tillegg.

3.3 Klimaendringer og påvirkning på verneverdier

Klimaet har avgjørende betydning for forekomsten og utbredelsen av naturtyper og arter i økosystemene. Høyere temperaturer kan endre artssammensetningen, eksempelvis ved at sørlige arter etablerer seg i Norge, spesialister erstattes av generalister og alpine og arktiske arter taper leveområder. Negative virkninger av klimaendringene kan være at arter må trekke vekk eller tilpasse seg, økt gjengroing i kulturlandskapet og at fremmede og uønskede arter kan få bedre vilkår. Et endret klima vil også påvirke tilstanden i verneområdene. Eksempel på en negativ effekt kan være at høyfjellsarter får redusert sine leveområder fordi vegetasjonen vokser høyere opp mot fjellet. Generelt vurdert så kan en forvente at høyere temperaturer gir økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og dermed kan medføre endringer i artssammensetningen.

Det er vanskelig å skulle forutse mulige effekter av pågående klimaendringer for artssammensetningen og forekomsten av naturtyper i Gutulia nasjonalpark. Sannsynligvis vil det ikke skje påviselige vesentlige endringer i overskuelig framtid. I denne vurderingen er det lagt vekt på at Gutulia er en svært liten nasjonalpark og at

arealandelen høyfjellsareal er svært begrenset. Imidlertid kan en allikevel se for seg enkelte utfordringer knyttet til endret klima:

- Økt nedbør og høyere temperaturer kan gi økt gjengroing på setervollen på Gutulisetra.
- Økt nedbør og dermed høyere luftfuktighet kan påskynde råteskader og forfall på seterbygningene på Gutulisetra.
- Plante- og dyrearter som er knyttet til snaufjellområdene i Gutulivola vil kunne få leveområdene redusert. Eksempler på slike arter er lirype, heilo og heipiplerke. Ingen arter som har status som truet ifølge gjeldende norsk rødliste for arter synes å bli berørt av en eventuell arealreduksjon av snaufjellområdene i Gutulivola.

Det er derfor viktig å følge opp planlagte løpende skjøtselstiltak for å hindre gjengroing av setervollen på Gutulisetra og å overvåke vegetasjonsutviklingen, jf. også omtalen av bevaringsmål foran. Videre vil det være viktig å følge opp vedlikeholdsplanen for bygningene på en tilfredsstillende måte.

3.4 Differensiert forvaltning

I mange verneområder finnes verneverdier som er sårbare for menneskelig aktivitet. Sårbarheten kan variere både geografisk og tidsmessig med årstidene. I store verneområder som nasjonalparker er som regel heller ikke verneverdier og brukerinteressene jevnt fordelt geografisk. Som regel er det slik at det er enkelte delområder som det er knyttet særlig store verneverdier til og delområder som har større verdi for brukerinteressene enn andre. Det kan derfor ofte være hensiktsmessig med differensiert forvaltning i verneområdene. Dette betyr at forvaltningspraksisen kan være forskjellig og tilpasses verneverdiene og brukerinteressene i ulike deler av et verneområde og eventuelt til ulike deler av året.

Differensiert forvaltning vil i praksis kunne bety en strengere dispensasjonspraksis for planer/ønsker om tiltak og aktiviteter i delområder som har mest urørte skog-, myr- og fjellområder og/eller som har særlig store betydning for kulturminner eller naturfaglige verneverdier, jf. også omtalen av verneverdier i kapittel 2. Differensiert forvaltning er altså ikke en innskrenkning av verneforskriften, men et verktøy som bidrar til å sette fokus på en grundig og kunnskapsbasert forvaltningspraksis. Gutulia nasjonalpark er inndelt i følgende delområder:

Delområde 1: Gutulivollen , Gutulisetra og stiene og nærområdene til Gutulivollen

Seterhus, røyser, gjerder og beitemark har skapt et landskap med stor historisk verdi. Det gjenspeiler eldre driftsmåter, byggeskikk og landskapsforming. Området har stor betydning for kulturminner og kulturhistorien i tilknytning til Gutulisetra. Slått-/beitemarker vi finner på Gutulivollen er karakteristisk for gammel kulturmark

som er en viktig del av kulturlandskapet på Gutulisetra. Denne kulturhistorien har i dag stor opplevelsesverdi for de besøkende. Gutulisetra er turmålet for de aller fleste som besøker nasjonalparken. I en årrekke har det vært en ordning med «Åpen seter» på Nedpåvollen. Vertskap bor inne på setra ca. 6 uker i sommersesongen. Besøkende kan få informasjon om nasjonalparken og kjøpe kaffe og vafler. Dette er et svært populært tiltak.

Delområde 2: Naturlandskapet nordvest, nord og øst for Gutulivollen, dvs. alt areal innenfor nasjonalparken med unntak av delområde 1.

Området har store landskapsmessige og naturfaglige kvaliteter. Her finnes skog med urskogskarakter som er en sjelden naturtype i Norge og kan gi grunnlag for

store villmarksopplevelser. I lia ned mot Gutulisjøen finnes særlige frodige granbestander med store trær og urskogspreg. Ellers er furu det dominerende treslaget i nasjonalparken. Omkring Gutulivola vokser både gran, furu og bjørk. Nord for Gutulivola og østover mot grensa til Sverige er landskapet flatere med grov, åpen furuskog, myrstrekninger og småvann. Valsjøen er den største innsjøen. Rundt denne består løsmassene av en grovkornet morenetype som gir et eiendommelig haugete landskap med lange rygger med forsenkninger imellom. Det finnes minimalt med tekniske inngrep og innretninger i dette delområdet.

Figur 3. Forslag til avgrensning av friluftslivs- og tilretteleggingssone (delområde 1). Det øvrige arealet i nasjonalparken foreslås gitt status som naturlandskap med en restriktiv holdning til tekniske inngrep og tilretteleggingstiltak for friluftslivet.

Forvaltningsmål, jf. også kart i figur 3

Delområde 1: Område hvor det kan legges til rette for besøk og ferdsel og åpne for skånsomme informasjons- og tilretteleggingstiltak. Bevare bygningsmiljøene og kulturlandskapet på setervollene.

Delområde 2: Område der naturvern hensyn skal være overordnet andre interesser. Område med urørt natur der naturens egne prosesser skal gå mest mulig upåvirket. Det skal være en streng praksis i forhold til nye inngrep og tilretteleggingstiltak, herunder merking av stier og anlegg av bruer/klopper. Retningslinjen er ikke til hinder for reindrift, ferdsel til fots eller på ski, plukking av bær og matsopp, fiske og jakt på elg.

For nærmere drøfting av prinsippet om differensiert forvaltning av Gutulia nasjonalpark så henvises det til besøksstrategidelen i kapittel 7.

4. Brukerinteresser – status, mål, utfordringer, retningslinjer og tiltak

I kapitlet omtales ulike brukerinteresser som er berørt av verneforskriften for Gutulia nasjonalpark. For hvert tema redegjøres det for status, aktuelle punkter i verneforskriften (rammeverket) og hvilke forvaltningsmessige utfordringer en står overfor. Dette muner ut i forslag til retningslinjer for hvordan regelverket skal tolkes og praktiseres, samt eventuelle forslag til tiltak.

4.1 Jakt, fangst og fiske

Jakt

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 3.1 er dyrelivet, herunder hi, hekke-, yngle- og gyteplasser fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt. Denne hovedbestemmelsen understreker at det i utgangspunktet er en generell dyrelivsfredning i nasjonalparken. Fredningen omfatter også unødige forstyrrelser og skade eller ødeleggelse av hi-, hekke-, yngle- og gyteplasser.

Med unntak av jakt på elg etter viltloven eller reindriftingsrettens regel, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.1, er all jakt i Gutulia nasjonalpark forbudt. Elgjakta forvaltes av Engerdal fjellstyre. Jakt på elg som er i samsvar med viltloven og forskrifter gitt i medhold av denne samt reindriftingsrettens regler er tillatt, dvs. at verneforskriften for Gutulia nasjonalpark ikke legger restriksjoner på denne aktiviteten utover nevnte lovverk. All annen jakt er ikke tillatt.

Fiske

Gutulisjøen, som ligger utenfor parken, er mest interessant i fiskesammenheng. De mest ettertraktede fiskeartene der er ørret, abbor, gjedde og sik. Engerdal fjellstyre forvalter fisket.

Verneforskriften legger ikke restriksjoner på fiske utover det som er fastsatt i lov om lakse- og innlandsfisk med

tilhørende forskrifter og etter reindriftingsrettens regler, jf. § 3 punkt 3.2.b.

Eventuell kalking av vassdrag må imidlertid ha særskilt tillatelse, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.1.

Utsetting av fisk eller andre ferskvannsorganismer er i utgangspunktet ikke tillatt, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.1 der det blant annet heter at utsetting av dyr på land og i vann er forbudt. Det kan oppstå ønske om og behov for å kunne gjøre enkle tiltak for å bedre fisket i noen vann og vassdrag i nasjonalparken. Dette er bakgrunnen for at forvaltnings-myndigheten er gitt anledning til å kunne gi tillatelse til utsetting av fisk fra stedegne stammer der dette er gjort tidligere, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.a. Formuleringen må tolkes slik at forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommende overfor slike ønsker på steder der slike kultiveringstiltak er utført tidligere, men at tiltaket må omsøkes slik at forvaltnings-myndigheten foretar en vurdering av om det er grunnlag for å gi tillatelse etter verneforskriften. Med "steder" i denne forbindelse menes konkrete enkeltvann eller strekninger av vassdrag. En betingelse for å få tillatelse til utsetting er at en benytter fisk fra stedegne stammer. Innføring av fiskearter som er fremmede for stedet eller innføring av andre ferskvannsorganismer som vil kunne endre naturtilstanden, er ikke tillatt. I vann som fra naturens side er fisketomme kan det ikke påregnes å få tillatelse til utsetting av fisk.

Det kan ikke påregnes gitt tillatelser til "tyngre" fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, eksempelvis oppdemminger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand og også komme i konflikt med verneforskriftens generelle forbud mot gjennomføring av nye tekniske inngrep av permanent karakter (§ 3 punkt 1.1).

Forvaltningsmål for jakt, fangst og fiske:

- Skade og unødvendig forstyrrelse av dyrelivet, herunder hi, hekke-, yngle- og gyteplasser, skal unngås.
- Verneforskriften skal ikke være til hinder for jakt på elg etter viltloven eller etter reindriftingsrettens regler.
- Verneforskriften skal heller ikke være til hinder for fiske etter laks- og innlandsfiske-loven eller etter reindriftingsrettens regler.

Kalking

Forvaltningsmyndigheten er gitt adgang til å gi tillatelse til kalking av vassdrag som er nødvendig for å reetablere eller hindre at en art dør ut. Det skal gjennom godkjent forvaltningsplan, jf. § 5, fastsette et referanseområde som ikke kan kalkes, jf. § 3 punkt 3.b.

Det er i utgangspunktet et forbud mot kalking i Gutulia nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.1 der det blant annet heter at bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Det er hittil ikke vært gjennomført kalkingstiltak innenfor nasjonalparken. Tillatelse til å gjennomføre eventuelle kalkingstiltak vil bli vurdert gitt forutsatt at det kan dokumenteres at det er en reell fare for at dyrearter kan dø ut på grunn av sur nedbør, samt at tiltakene er i samsvar med konkrete planer med angivelse av mengder, ønsket pH, overvåking og oppfølging. Videre legges det til grunn at omfanget av kalkingen ikke skal være større enn at pH-verdiene holder seg innenfor de verdiene som er naturlig for området. Med dagens tilstand av sur nedbør er vassdragene i Hedmark friskmeldt etter storstilt kalkingsinnsats. På det nåværende tidspunkt synes det derfor ikke hensiktsmessig eller påkrevet å skulle definere et delområde av nasjonalparken som referanseområde som ikke kan kalkes.

Retningslinjer for jakt, fangst og fiske:

- Jakt på elg er tillatt i samsvar med viltloven og tilhørende forskrifter samt reindriftingsregler.
- Fiske er tillatt i samsvar med lakse- og innlandsfiskloven med tilhørende forskrifter samt reindriftingsregler.
- Eventuell skadefelling/lisensfelling av store rovdyr krever dispensasjon etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen (naturmangfoldlovens § 48).
- Tillatelse til utsetting av fisk fra stodegne stammer på steder der det er satt ut fisk tidligere kan påregnes gitt.
- Tillatelse til biotopforbedrende tiltak som krever tekniske inngrep kan ikke påregnes gitt.

Når det gjelder problemstillinger knyttet til motorferdsel ved utøvelse av jakt og fiske så henvises det til kapittelet om motorferdsel.

4.2 Annet friluftsliv

Status og utfordringer

Gutulia nasjonalpark er et mye brukt friluftsområde, særlig gjennom at Gutulisetra tiltrekker seg mange besøkende sommerstid. Området gir muligheter for en rekke utendørs friluftaktiviteter som tradisjonell turgåing til fots og på ski, jakt (elgjakt) og fiske, bærplukking m.m. Den søndre delen av nasjonalparken er relativt lett tilgjengelig under barmarksesongen. På vintertid må en belage seg på en lengre skitur fra fylkesvei 654. I følge en

brugerundersøkelse gjennomført sommeren 2015 gikk det fram at Gutulia er en populær nasjonalpark for besøkende i aldersgruppen 55 år og eldre. I tillegg viste undersøkelsen at den har mye besøk av utlendinger, spesielt svensker og tyskere (Vorkinn 2015). Nærheten til Sverige og satsingen på turisme og friluftslivstilrettelegging ved Grøvelsjøen fører trolig med seg en del ekstra brukere av området.

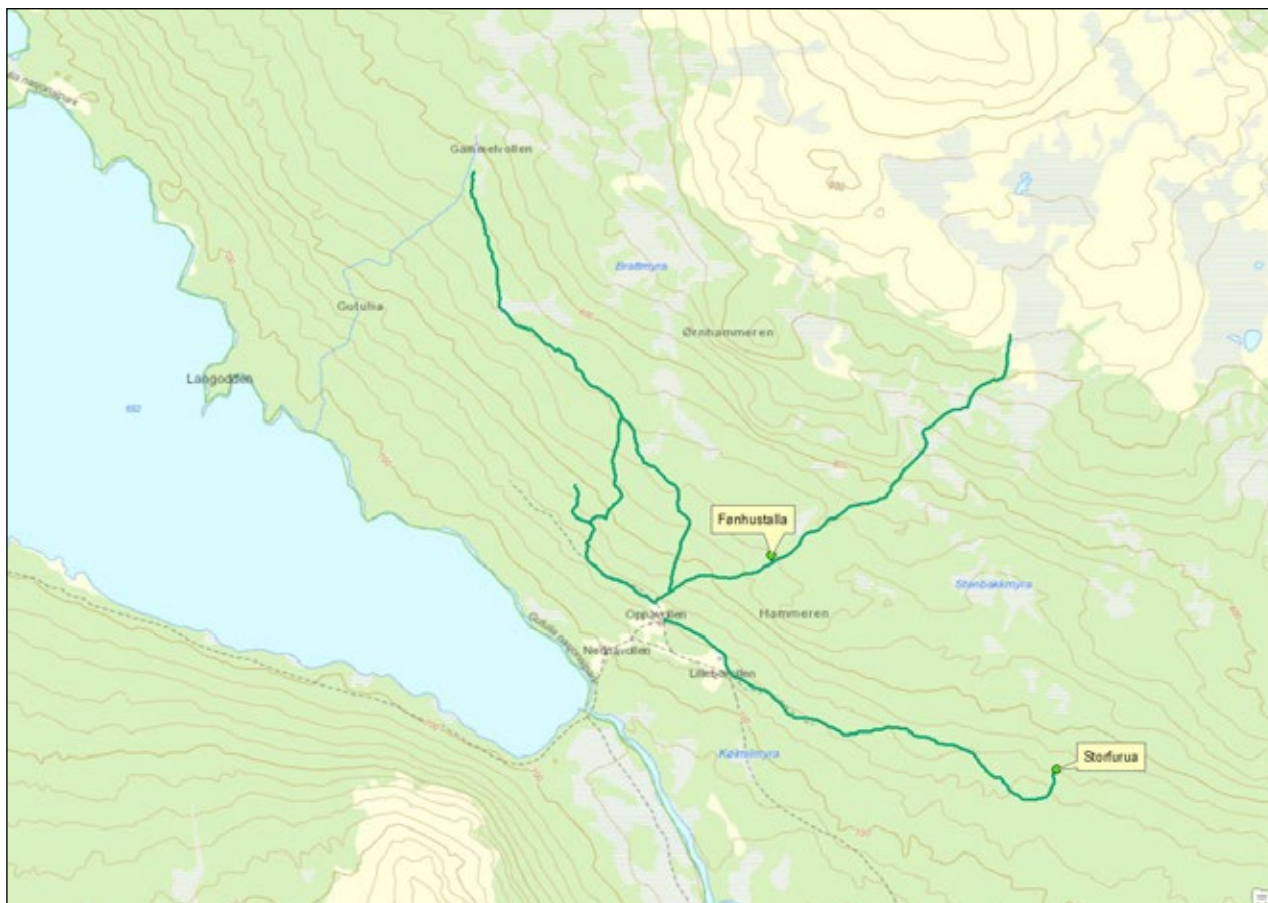
Mange av stiene i Gutulia har tilknytning til Gutulisetra og er gamle dyrestier som er kulturminner etter tidligere seterdrift. Ferdsel fra mennesker langs disse stiene har ført til et lite nettverk av småstier som blant annet går til mye besøkte lokaliteter som Storgrana, Storfurua og mot Gutulivolva. Det er ingen tilrettelegging i form av turisthytter og merkede turstier innenfor parken, men det er satt opp enkle retningskilt til overnevnte lokaliteter. På Oppåvollen finnes det ei åpen bu for allmennheten og som brukes av besøkende fortrinnsvis til resting.

Gutulisjøen, eller parkeringsplassen sør for sjøen blir brukt som utgangspunkt for de fleste besøkende til Gutulia. Det er Statskog som har opparbeidet parkeringsplassen, og fra denne går det en merket sti utenfor nasjonalparken og inn til Gutulisetra. Parkeringsplassområdet er en naturlig hovedinnfallsport til nasjonalparken. I 2017 ble det i regi av Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia påbegynt arbeid med oppgradering av plassen, i samsvar med landskapsplan utarbeidet av Feste Nordøst AS. Denne helhetlige planen som har til hensikt å gi besøkende et smakfullt og vennlig førstemøte med nasjonalparken, stikkord «Velkommen inn», omfatter tiltak som oppgradering av åpne kjøre- og ferdselsarealer, parkeringsplasser, sittebenker, informasjonstavler mm.

Langs stien inn mot Gutulisetra er det tidligere satt opp 5 informasjonsbukker som informerer om natur- og kulturverdier i Gutulia. I 2017 ble disse informasjonsbukkene fornyet. Nytt skiltmateriell ble utarbeidet og satt opp, i tråd med Miljødirektoratets designmanual for informasjonsmateriell i nasjonalparker. Antall informasjonsposter ble også utvidet fra fem til åtte. Det kjøres opp en god del skiløyper i Engerdal, men ingen av disse traseene berører nasjonalparken.

Det finnes ingen turisthytter innenfor nasjonalparken, men hver sommer, i tidsrommet juli og halve august, er det åpen seter i Gutulia på Nedpåvollen. Vertskapet på setra informerer om natur- og kulturverdiene i nasjonalparken, samt at det er et enkelt serveringstilbud i form av kaffe og vafler.

Som en av få nasjonalparker i Norge er det gjennomført spesielle tilretteleggingstiltak for funksjonshemmede i Gutulia. Tiltakene er gjennomført i tråd med prinsippene om Universell Utforming (UU). Det er anlagt brygge nede ved sjøen, rampe for rullestolbrukere fra sjøen og opp til seterhuset på Nedpåvollen og en handicapdo i tilknytning til anlegget. Det er etablert mulighet for båtskyss fra parkeringsplassen og fram til setra for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Figur 4. Kart over markerte stier ut fra Gutulisetra.

Overordnede målsettinger

Nasjonalparkforvaltningens primære oppgave er god forvaltning av verneområdene for å ivareta både natur- og opplevelsesverdiene på lang sikt. Det har imidlertid i senere tid vært fokus på at nasjonalparkene skal legge bedre til rette for besøkende og bidra til verdiskaping, herunder skulle legge til rette for å utnytte reiselivspotensialet i nasjonalparkene, jf. kap. 7.

Selv om friluftsliv ikke er en del av verneformålet i Gutulia må forvaltningen av verneforskriften sees i lys av de overordnede retningslinjene omtalt ovenfor. En viss grad av tilrettelegging i form av stier, klopper, merking og skilting mm er viktig for friluftslivsutøvelsen og for kvaliteten av opplevelser som tilbys de besøkende. Ikke minst er det viktig også å kunne tilby opplevelser som forutsetter urørt eller lite påvirket natur («villmarksopplevelser»), stillhet og ro, muligheter for ensomhet, kunne klare seg selv og ta seg fram selv, frihet fra urbant preg osv.

Uten at det kommer i konflikt med mulighetene for villmarksopplevelse bør besøkende likevel kunne tilbys en viss grad av tilrettelegging for å gjøre adgangen til naturopplevelser noe enklere og dermed kunne gi gode opplevelser for flere. Dette kan være informasjons-plakater/ info-rom ved naturlige entreer, informasjonsbrosjyrer og personlige kontakter (oppsyn, naturveileder), samt godt vedlikeholdte og merkede turstier. Tyngre

tilretteleggingstiltak som krever større tekniske inngrep, eksempelvis overnattingsbedrifter, parkeringer, aktivitetsanlegg osv. skal ikke lokaliseres i nasjonalparken.

Mange grupper besøkende vil kunne bruke Gutulia nasjonalpark som friluftslivsområde. Dette kan være langvegsfarende besøkere, både norsk og internasjonal allmenhet, i tillegg til lokale/regionale brukere. Både unge og gamle, erfarne og ikke erfarne naturbrukere, skoleklasser på alle nivåer m.fl. vil kunne være viktige brukergrupper.

Det er det enkle og lite ressurskrevende friluftslivet som krever liten grad av teknisk tilrettelegging som skal prioriteres i nasjonalparker. Hovedutfordringen vil være å få en utvikling innenfor miljøtilpasset reiseliv uten at det forringer naturgrunnlaget og de natur- og kulturhistoriske kvalitetene som nasjonalparken innehar, og som ikke går på bekostning av samisk kultur og samisk næringsutøvelse.

Det er også viktig å merke seg reindriftslovens § 65: «De som ferdes i områder hvor rein beiter, plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke unødig uroes eller skremmes under beiting, flytting mv. Særlig hensyn skal vises i forbindelse med brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting.» Den samme lovs § 66 sier noe om plikten til å sikre hunder.

Forvaltningsmål for ferdsel og friluftsliv:

- All ferdsel i nasjonalparken skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet, herunder tamrein, ikke forstyrres unødige.
- Besøkende til Gutulia nasjonalpark skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av et naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Innenfor rammene av verneforskriften og vernets formål skal ikke forvaltningen av Gutulia nasjonalpark være til hinder for utvikling av et bærekraftig og miljøtilpasset friluftsliv. Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) gjelder.
- Eventuelle nye fysiske tilretteleggingstiltak skal medføre minst mulig inngrep og bidra til å ta vare på naturverdiene og sikre gode naturopplevelser.
- Forslaget til soneinndeling med tilhørende forvaltningsretningslinjer, se kapittel 3, skal legges til grunn ved vurdering av om nye tilretteleggingstiltak kan tillates.
- Besøkende skal ha tilgang på informasjon på norsk og engelsk og eventuelt andre språk om vernegrensene, vernebestemmelsene, natur- og kulturkvalitetene, opplevelsesmulighetene og hva som finnes av tilrettelegging.
- Det skal være én hovedinnfallsport med god informasjon ved innledning til turen. Denne skal lokaliseres til parkeringsplassen ved Gutulisjøen ved enden av bilveien utenfor nasjonalparken. Hovedinnfallsporten skal være universelt utformet (UU).

Stier og løyper – merking og skilting. Anlegg av bruer og klopper.

Verneforskriften setter et generelt forbud mot bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt og merking av stier og løyper i nasjonalparken, jf. forskriftens § 3 punkt 1.1. Bestemmelsen må ses i lys av at det i utgangspunktet er et forbud mot alle tekniske inngrep av permanent karakter i nasjonalparken. Selv om friluftsliv ikke er en del av verneformålet i Gutulia, er allikevel forvaltningsmyndigheten gitt adgang til å gi tillatelse til enkelte tiltak som er relevante mht. bruk av nasjonalparken i friluftslivssammenheng:

- Oppsetting av skilt og merking av stier, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.e.
- Bygging av bruer og legging av klopper, jf. § 3 punkt 1.3. f.

Verneforskriften åpner opp for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av eksisterende stier, dersom det ikke kommer i konflikt med verneinteressene eller verneformålet. Merking av stier kan fremme verneformålet f.eks. dersom den kanalisere ferdselen bort fra sårbare områder til områder med større tåleevne.

Utgangspunktet for forvaltningen av dette forskriftspunktet vil være at en i det besøksintensive området på og ved Gutulivollen er imøtekomende overfor ønsker om hensiktsmessig skilting og merking, mens en i nasjonalparkens øvrige areal har en restriktiv holdning til slike tiltak, jf. også omtale av denne problemstillingen under kapitlet om differensiert forvaltning (kap. 3.2) og kapittel 7 (Besøksstrategi).

Verneforskriften åpner opp for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppsetting av bruer og legging av klopper. Dersom anlegg av slike vurderes som nødvendig

for trygge kryssinger av bekker og vassdrag langs det etablerte stinettet, er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi tillatelse til dette. Ønsker og planer om nye bruer/klopper som ikke er en del av en etablert stitrasé vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle med bakgrunn i formålet med anlegget og mulig berøring med verneverdier.

Det vil også kunne framkomme ønsker om å kloppe enkelte strekninger av det etablerte stinettet. Dette vil være mest aktuelt ved kryssinger av myrer og våte partier der ferdselen er relativt stor. Forvaltningsmyndigheten vil i utgangspunktet være restriktiv til slike tiltak utenfor Gutulivollen og nærområdene til denne, men mindre restriktiv på Gutulivollen og langs stier i tilknytning til setra med bakgrunn i at slik klopning vil bidra til å kanalisere trafikken og dermed unngå skjæmmende tråkkskader. På bakgrunn av topografien og forekomsten av naturtyper vurderes imidlertid ikke behovet for slik klopning å være særlig stort innenfor nasjonalparkarealet. Det vises for øvrig til omtalen av soneinndeling under kapitlet om differensiert forvaltning.

Plukking av bær, matsopp og vanlige planter. Uttak av bålvirke.

Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot all skade og ødeleggelse som ikke skyldes vanlig ferdsel, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.1. Unntak fra denne hovedbestemmelsen er tillatelse til plukking av vanlige planter til eget bruk (§ 3 punkt 2.2.e), likeledes plukking av bær og matsopp (§3 punkt 2.2.d). I dette inngår også uttak av vanlige planter til samisk husflid i egen husholdning. Intensjonen med førstnevnte bestemmelse er ikke å gjøre det til en overtredelse av forskriften å plukke vanlige og trivielle blomster eller andre planter til eget bruk, f.eks. som en blomsterbukett eller oppsats i dekorasjonsøyemed. Det er viktig å huske at alle planter i utgangspunktet er fredet mot skade og ødeleggelse. Bestemmelsen i punkt 2.2.d. hjemler derfor ikke adgang til plukking av planter

Mot Baklivola.

som er sjeldne, truede, sårbare eller som det på annen måte knytter seg spesielle botaniske eller økologiske interesser til. Større uttak eller innsamling av plantemateriale som lav, ris osv. som fôr eller for tillaging av dekorasjoner i større skala er heller ikke tillatt. Det betraktes heller ikke som en ulovlighet å spikke seg en pølsepinne eller kappe en kjepp/gren til kaffekjelen over bålet.

Skånsom bruk av trevirke til bålbrekking er tillatt, jf. § 3 punkt 2.2.c. Trevirke som ligger løst på bakken er tillatt å ta til bålvirke. Store dekorative trær og tørre trær, både stående og liggende, er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er viktig å være klar over at bålbrekkingsforbudet i eller i nærheten av skog og annen utmark mellom 15. april til 15. september, jf. også kommunale forskrifter om dette.

Organisert ferdsel. Regulering av ferdsel.

Verneforskriftens ferdselsbestemmelser er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager og ideelle lag og foreninger. Særlig av hensyn til slike «lette og ufarlige» former for organisert bruk er det i 1. avsnitt i punkt 4.2 i verneforskriften tatt inn en bestemmelse som presiserer dette. Imidlertid er det ønskelig at alle aktører som tilbyr organiserte turer/aktiviteter i Gutulia nasjonalpark tar kontakt med forvaltningsmyndigheten før oppstart, uavhengig av om turen/aktiviteten krever særskilt tillatelse. Videre heter det i verneforskriftens § 3 punkt 4.2 at

annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljø må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, dvs. at det må søkes om tillatelse til slike aktiviteter.

Organisert ferdsel defineres som ferdsel der en person eller et firma/etablissement planlegger, koordinerer eller arrangerer tur og det er snakk om grupper av deltakere, en aktivitet som gjentas eller der aktiviteten er kunngjort/markedsført på forhånd. Topptrim, jaktprøver, idrettsarrangementer og organisert trening er å regne som organisert ferdsel som har potensiale til å kunne skade naturmiljøet i denne sammenhengen, og må omsøkes.

Bakgrunnen for bestemmelsen om «annen organisert ferdsel» er at organisasjoner, institusjoner, lag, etablissementer m.m. i stadig større omfang utvikler organiserte turer og større arrangementer der naturopplevelse og friluftsliv står sentralt. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet innebærer dette ofte at et større antall mennesker er på samme sted på samme tid. Det kan f. eks. gjelde idrettsarrangementer, teltleirer, jaktprøver, storspannkjøring med hund, mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den «vanlige» turvandreren ikke har eller krever (up-ski, paragliding, fosserrenning m.m.). Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser på dyrelivet som gjør at organiserte opplegg og større arrangementer er underlagt søknadsplikt. Dette vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å komme i

dialog med tiltakshavere og å kunne styre eller begrense uønsket aktivitet, samtidig som en slik ordning vil gi en god oversikt over omfanget av planlagt og utført virksomhet. Forvaltnings-myndigheten vil også om nødvendig kunne nekte gjennomføring av arrangementer som kan være til skade for naturmiljøet.

Miljødirektoratet er gitt anledning til ved forskrift å regulere eller forby ferdsele innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken når dette anses nødvendig av hensyn til naturmiljøet, jf. verneforskriftens § 3 punkt 4.6. Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdsele skal gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at verdifulle naturkvaliteter ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturmangfoldlovens § 34 fjerde ledd viser til at dette kan skje i nærmere avgrensede deler der det er dokumentert at ferdsele har en negativ påvirkning på konkrete naturverninteresser. Eksempler på slik problematisk ferdsele kan være aktivitet i og ved hekkeplasser for truede eller sårbare viltarter.

På det nåværende tidspunktet er det ikke grunnlag for å definere spesielle delområder innenfor Gutulia nasjonalpark som sårbare der det kan være aktuelt å regulere ferdsele spesielt.

Sykling og bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen, jf. verneforskriftens § 3 punkt 4.3.

Som en følge av stortingsmelding nr. 18 (2015-2016) om friluftsliv og behandlingen av denne har Stortinget vedtatt at det i utgangspunktet skal være tillatt å sykle på eksisterende veger, stier og kjørespor i nasjonalparker og landskapsvernområder. Dersom verneformålet tilsier

det kan sykling allikevel avgrensas i avgrensede områder. Det legges til grunn at eventuelle forbud mot sykling på bestemte stier må være begrunnet i verneformålet og sårbarhetsvurderinger. Utgangspunktet er imidlertid at sykling som hovedregel skal tillates. Det er ikke klart når denne prosessen vil bli gjennomført for Gutulia. Eksisterende forskrift vil gjelde inntil den blir endret.

Det er viktig å merke seg at bestemmelsen i verneforskriftens punkt 4.3 ikke er til hinder for uorganisert ridning. Bruk av hest til kløving, f.eks. i forbindelse med transport av varer og felt storvilt, er tillatt.

Telting

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 4.5 krever telting utover én uke på samme sted særskilt tillatelse av forvaltnings-myndigheten. Oppsetting av gapahuker e.l. er ikke tillatt.

Henleggelse av båter

Henleggelse av båter og kanoer er ikke tillatt, jf. verneforskriftens § 3 punkt 4.4. Båter ved Valsjøen med tilknytning til gardsbrukene Kjerran og Valdalen omfattes ikke av forbudet.

Med henleggelse menes at en legger igjen farkosten når en forlater stedet. Bestemmelsen rammer ikke midlertidig fortøyning av båt eller kano under opphold i nasjonalparken. Forbudet er ikke ment å omfatte båter med tilknytning til oppsyn og forvaltning hjemlet i lov, eksempelvis Fjellopsyn og Statens naturoppsyn, eller henleggelse av båter som er nødvendige for reindriftsnæringens eller grunneiernes virksomheter. Gårdene Kjerran og Valdalen omfattes ikke av dette forbudet. I bestemmelsen er det ikke åpnet for at forvaltningsmyndigheten i særlige tilfeller kan gi tillatelse til henleggelse av båter. Henleggelse av båter oppleves som et lite problem i Gutulia nasjonalpark.

Retningslinjer for ferdsele/friluftsliv:

- All ferdsele skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- Unødig forstyrrelse av rein fra friluftslivsaktiviteter bør så langt det er mulig unngås.
- Turvirksomhet i regi av skoler, barnehager, turlag/turistforeninger og ideelle lag/foreninger trenger ikke søke om særskilt tillatelse. Det anmodes allikevel om at de som planlegger slike turer informerer forvaltningsmyndigheten om dette i forkant.
- Annen organisert turvirksomhet med grupper av deltakere, som er gjentakende og som annonseres/markedsføres, f.eks. i regi av enkeltmannsforetak eller reiselivsbedrifter, må innhente særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Unntaket er imidlertid grupper som bare skal inn til Gutulisetra. Det anmodes allikevel om de som planlegger å ta med grupper inn til Gutulisetra varsler forvaltningsmyndigheten og reindrifta om dette i forkant.
- Søknader om organiserte turer inn i delområde 2 vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. En forutsetning for eventuell dispensasjon er at aktiviteten ikke innvirker negativt på de naturkvalitetene vernet har som formål å sikre.
- Sykling og organisert ridning er ikke tillatt. Dette kan imidlertid bli endret

4.3 Reindrift

Status

Den viktigste primærnæringen i Gutulia i dag er reindrift. Gutulia nasjonalpark ligger innenfor Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde, som er det sørligste reinbeiteområdet i Norge. Her drives det samisk reindrift, og det er Svahken sijte (Elgå reinbeitedistrikt) som har sine beiteområder her. Svahken sijte er et helårsdistrikt, dvs. reinen har tilgang på alle årstidsbeiter innenfor distriktet. Elgå reinbeitedistrikt er totalt på 1007 km². 754 km² er vernet med hjemmel i naturvernloven/naturmangfoldloven som nasjonalpark, landskapsvernområde eller naturreservat. Distriktet kan ha inntil 3000 rein i vårflokk (før kalving). Svahken sijte har seks sijteandeler, dvs. 6 familiegrupper eller enkeltpersoner som driver reindrift under ledelse av en person eller ektefeller/samboere i fellesskap. Det er Fylkesmannen i Trøndelag som har det offentlige forvaltningsansvaret for Svahken sijte.

Reindriftsåret er delt inn i åtte årstider. Inndelingen er basert på hvilke behov reinen har i de ulike årstidene, samtidig som den beskriver arbeidsoppgavene i løpet av året. Kart som viser informasjon om arealbruken for reinen i Elgå reinbeitedistrikt finnes på <https://kilden.nibio.no> Reinen bruker arealene innenfor Gutulia nasjonalpark hele året. Områdene nord for Gutulisjøen er vårbeitearealer. Reinen trekker ned til de grønne områdene om våren når snøsmeltinga starter. De samme arealene brukes også som sommerbeite, høstbeite og høstvinterbeite. Vinterbeitene ligger i Bjørnberga (vest for Femund), nord for Sorken og nord for Elgådalen (øst for Femund). Klimaendringene gjør at lavereliggende områder blir mer og mer viktige som vinterbeiteområder for reinen. I distriktsplanen for Svahken

sijte finner en mer informasjon om den samiske reindriften i området. Planen ligger på hjemmesiden til Fylkesmannen i Trøndelag.

En viktig flyttlei berører Gutulia nasjonalpark i nord. Den går fra Valdalen sørover til Gutulivola via Baklivola, deretter nordøstover via Gammaldalen til områdene ved riksgrensa. En trekklei går på nordsiden av Stormikkelbekken til Stormikkeltjøna. En annen trekklei går fra Gutuadalføret vest for Sellere nordover til Orrknollen innenfor nasjonalparken. Flyttleia og trekkleiene er vist på kart i figur 4.

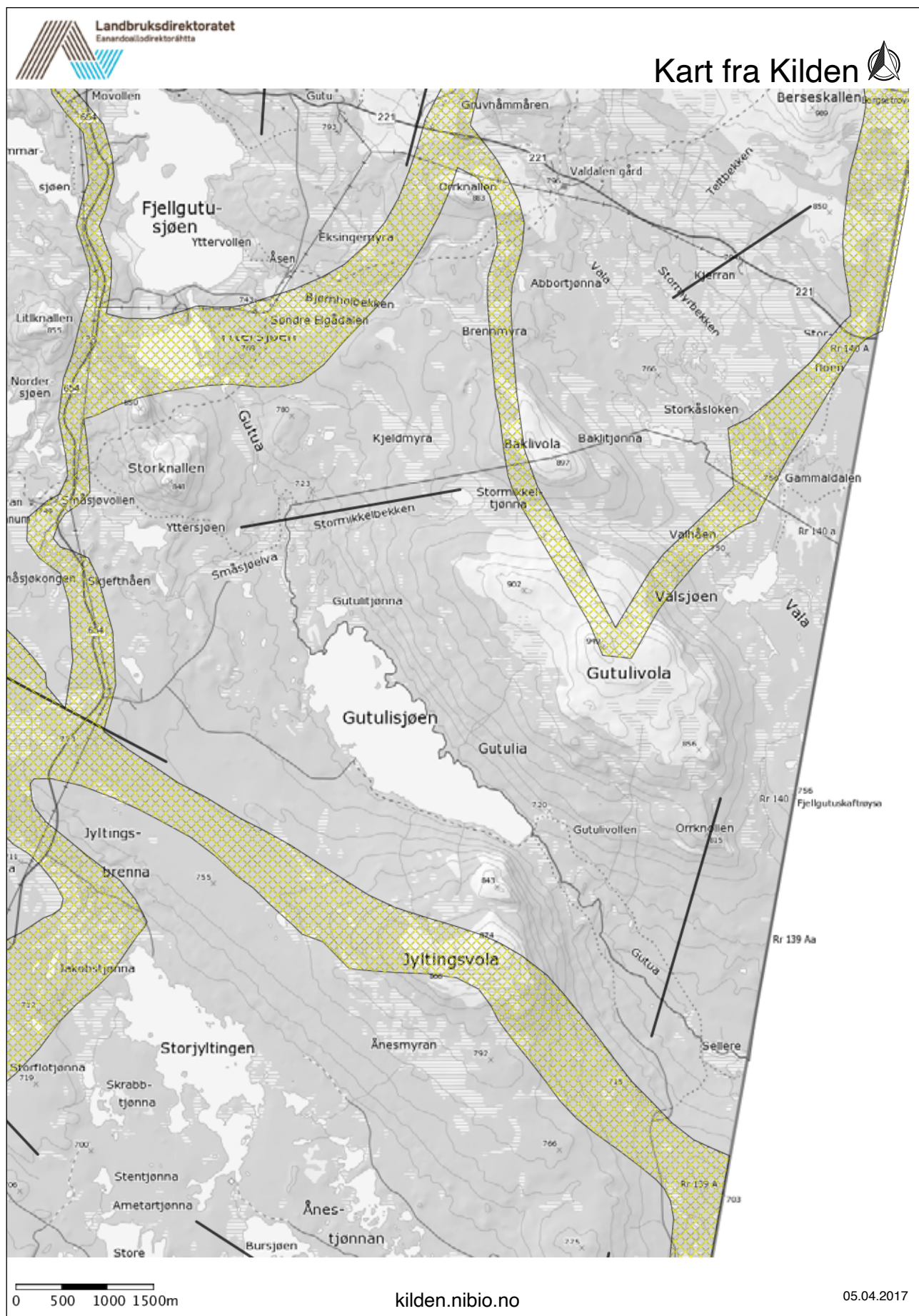
Verneforskriftens formålsbestemmelse omhandler reindrift særskilt. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse, og fortsatt reindrift i området er viktig. Reindriften skal kunne drives i tråd med tida og tilhøve. Det betyr at innholdet og formen må forstås dynamisk. Bruk av moderne tekniske hjelpemidler som bidrar til mindre slitasje på naturgrunnlaget, som sikrer helse, miljø og sikkerhet for reindriftsutøvere og generell effektivisering inngår i denne dynamikken. Disse tiltakene må vurderes konkret og i forhold til verneverdier og verneformål.

Moderne reindrift krever tekniske anlegg i form av skillegjerder, kalvemerkingssjerder og hytter/husvære. Med unntak av et sperregjerde langs riksgrensa mellom Norge og Sverige har Svahken sijte imidlertid ingen slike anlegg som berører Gutulia nasjonalpark. Bruk av motoriserte kjøretøyer er også en del av en moderne reindrift. Innenfor reinbeitedistriktet brukes det snøskuter vinterstid i forbindelse med gjeting og samling. På barmark brukes både motorsykkel og ATV. Helikopter brukes ved behov.

Foto: Taiga photo

Reinsdyr på vollen.

Figur 4. Kart som viser flytt- og trekkleier som berører Gutulia nasjonalpark.

Forvaltningsmål for reindriften:

- Gutulia nasjonalpark skal kunne benyttes til reindrift. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.
- Retten til å utøve reindrift reguleres av reindriftsloven. I Gutulia nasjonalpark skal det kunne drives reindrift i samsvar med reindriftsloven, alders tids bruk og sedvane i samsvar med verneforskriften.

Beiting

Bestemmelsene i verneforskriften er ikke til hinder for beiting i nasjonalparken, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.2. Med dette menes beiting av tamrein og slipp av beitedyr det er tradisjon for i området og/eller som slippes i utmarka i dag. Det settes heller ingen begrensninger i antall dyr som slippes. En forutsetter likevel at antallet beitedyr til enhver tid står i forhold til ressursgrunnlaget (bærekraftig beitebruk). Det er innarbeidet en standardbestemmelse om at Miljødirektoratet ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet (punkt 2.3 i verneforskriften). Dette gjelder imidlertid ikke for reinbeite.

Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger

Ordinært vedlikehold av eventuelle tekniske anlegg og innretninger som er knyttet til reindriften og som ligger innenfor nasjonalparken er tillatt uten at det må søkes spesielt om dette, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. Denne bestemmelsen er først og fremst relevant for sperregjerdet mot Sverige helt øst i nasjonalparken.

Uttak av ved

Den generelle plantelivsfredningen i nasjonalparken som er nedfelt i verneforskriftens § 3 punkt 2.1, er ikke til hinder for reindriften nødvendige uttak av bjørk til eget brensel, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.2.f.

Når det gjelder drøfting av problemstillinger knyttet til **motorferdsel** og **bygninger** i forbindelse med reindrift, så henvises det til henholdsvis kapittel 4.8 og kapittel 4.9.

4.4 Jordbruk og skogbruk

Status

Innenfor nasjonalparken finnes det ikke jordbruksarealer som er i aktiv drift og området utnyttes ikke i dag til utmarksbeite. Det totale arealet av Gutulivollen er ca. 26 dekar. Sauebesetninger slippes ikke lenger innenfor nasjonalparken. De siste årene har området heller ikke blitt utnyttet som beite for storfe eller andre typer husdyr. Tamrein beiter i Gutulia. Gutulivollen blir forsøkt holdt åpen gjennom gjentatt rydding av busker/trær med noen års mellomrom, fjerning av lyng og einer, og gjennom manuell/ mekanisk slått.

Det er på nåværende tidspunkt ikke behov for nye buer/gammer i forbindelse med tilsyn og gjeting i jordbrukssammenheng.

Det har tidligere vært foretatt noe hogst innenfor nasjonalparkområdet, men urskogpreget er likevel beholdt i stor grad. Sørøst i nasjonalparken er det foretatt hogst som til dels har endret skogens karakter. På «Orrknollen» har skogen fått hard medfart under uvær og stormkast.

For skogarealene innenfor Gutulia nasjonalpark er det en overordnet målsetting at:

- Gammel furu- og granskog skal få utvikle seg mest mulig naturstyrt.
- Vegetasjonsstrukturen, artssammensetningen og omfanget av død ved (gadd og læger) skal opprettholdes.
- Store døde trær, stående og liggende, skal bevares intakte.

I utgangspunktet er det ønskelig at naturlig antente skogbranner i Gutulia nasjonalpark skal kunne gå sin gang uten aktiv slukking. Generelt vurdert er det imidlertid ønskelig å begrense/slukke skogbranner innenfor områder av stor betydning for reindrift eller friluftsliv, samt der det er stor fare for at verdifulle bygninger vil gå tapt. Det er knyttet store kulturvernfarene og friluftslivsmessige interesser til seterbygningene og setermiljøet med nærområder i Gutulia nasjonalpark. Dersom det oppstår skogbrann som truer disse verdiene er det en målsetting å forsøke å slukke slike branner.

Forvaltningsmål for jordbruk og skogbruk:

- Gutulivollen skal holdes mest mulig åpen gjennom beite, slått og rydding av lauvtreoppslag, i tråd med skjøtselsplan. Setervollenes opprinnelige preg som slåtte- og beitevoller skal i størst mulig grad gjenopprettes/bevares.
- Nye tekniske inngrep knyttet til landbruksvirksomhet er ikke tillatt, eksempelvis nydyrking og oppføring av bygninger og gjerder.

Gjerder og anlegg. Nydyrking og nyplantning.

Ifølge verneforskriftens § 3 punkt 1.1 er området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder er nevnt oppføring av bygninger, gjerder og anlegg, nydyrking, nyplantning og bakkeplanering. Tillatelse til oppføring av nye bygninger for jordbruksformål, nydyrking og oppføring av nye gjerdeanlegg utenfor setervollen kan derfor ikke påregnes gitt.

Foto: Jan Nordvålen

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av anlegg og innretninger knyttet til seteranlegget (bygninger, gjerder, sankekvever, bruer, klopper etc.) for å opprettholde eksisterende standard og tradisjonell drift på setra er tillatt uten at det må søkes spesielt om dette, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. Vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, jf. også kapittel 4.9 om bygninger. Ønsker/planer om nye permanente gjerder, bruer osv. må behandles som dispensasjonssaker, dvs. at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til oppføring av slike.

Skigard rundt setervollene på Gutulisetra (1.3. d).

Verneforskriften åpner opp for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppsetting av skigard rundt setervollene på Gutulisetra, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3. Skigard menes i denne sammenheng et enkelt gjerde laget av trestaurer. Behov for oppsetting av skigard kan være i forbindelse med tiltak for å ivareta Gutulisetra som et kulturminne, jf. verneformålet (§ 2), samt gi økt opplevelse av setra for de besøkende til området. Oppsetting av skigard kan også fremme verneformålet f.eks. dersom den kanalisere ferdsele bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Forvaltningsmyndigheten har gjennom noen år restaurert deler av skigarden rundt Gutulisetra for å ivareta kulturmiljøet på Gutulivollen.

Tradisjonell drift på Gutulisetra.

Tradisjonell seterdrift i tilknytning til Gutulisetra er tillatt uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til dette, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.b. Tradisjonell drift menes i denne sammenheng bruk av setervollene på Gutulisetra til dyrehold som fjellbeite eller skogsbeite. Oppsetting av gjerder på eller utenfor setervollen er søknadspliktig.

Beiting

Bestemmelsene i verneforskriften er ikke til hinder for beiting i nasjonalparken, jf. § 3 punkt 2.2.a. Med dette menes beiting av tamrein og slipp av beitedyr det er tradisjon for i området og/eller som slippes i utmarka i dag. Det settes heller ingen begrensninger i antall dyr som slippes. En forutsetter likevel at antallet beitedyr til enhver tid står i forhold til ressursgrunnlaget (bærekraftig beitebruk). Det er innarbeidet en standardbestemmelse om at Miljødirektoratet ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det skal vesentlige

beiteendringer til for at arbeidet med en egen forskrift vil bli igangsatt. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyrelivet blir fortrent eller at plantearter eller vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Beite i statsallmenningene blir forvaltet etter fjelloven. Erfaringene med fjellstyrenes forvaltning av beitebestemmelsene er gode, og det foreligger ikke noe som tilsier endringer i denne praksisen.

Ivaretagelse av Gutulivollen

Behovet for gjennomføring av vegetasjonsskjøtsel for å opprettholde formålet med vernet er svært begrenset i Gutulia nasjonalpark. Skjøtsel av vegetasjon i nasjonalparken er kun aktuelt på Gutulivollen.

På oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark har botaniker Oddmund Wold utarbeidet en plan for skjøtsel av vegetasjonen på Gutulivollen. Til grunn for planen ligger et overordnet mål om å bevare de åpne setervollene på Gutulisetra gjennom slått, rydding og beiting av uønsket oppslag av lyng, einer, vier og trær. Gutulivollen er i denne skjøtelsesplanen inndelt i 7 delområder: Vierkratt og fuktig bjørkeskog mellom Nedpåvollen og Gutulisjøen, Nedpåvollen, Mellom Nedpåvollen og Oppåvollen, åpent parti mellom setervollene, tresatt område mellom delområde 4 og Oppåvollen, Oppåvollen, Lillebovollen. Foreslåtte konkrete tiltak omfatter forsiktig tynning, fjerning manuelt eller maskinelt oppslag av lyng, einer, gran, vier og andre treslag og regelmessig slått. Hele skjøtelsesplanen er lagt inn som vedlegg 2 i dette dokumentet.

Slått og rydding av lauvtreoppslag på setervollene på Gutulisetra er tillatt uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om det, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.2.b. Forslaget til skjøtelsesplan for vollen skal legges til grunn for gjennomføringen av skjøtselstiltak. Uttak av trevirke utenfor setervollene til f.eks. brensel for bygninger i nasjonalparken er ikke tillatt. Tillatelse til dette kan derfor ikke påregnes gitt. Behov for trevirke til brensel for bygninger i Gutulia bør kunne dekkes ved transport av ved inn til nasjonalparken.

Retningslinjer for jordbruk og skogbruk:

- Beiting er tillatt. Antall beitedyr skal være tilpasset ressursgrunnlaget.
- Ordinært vedlikehold av anlegg og innretninger knyttet til beitebruken (bygninger, gjerder, sankekvever, bruer, klopper etc.) for å opprettholde eksisterende standard og tradisjonell drift på setra er tillatt.
- Tradisjonell seterdrift i tilknytning til Gutulisetra er tillatt uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til dette. Tradisjonell drift menes i denne sammenheng bruk av setervollene på Gutulisetra til dyrehold som fjellbeite eller skogsbeite.
- Eventuelle planer om oppføring av nye gjerder og sankekvever vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle i forhold til hensynet til verneverdiene. Det kan ikke påregnes gitt tillatelse til gjerding utenfor Gutulivollen.

4.5 Reiseliv/turisme

Gutulia nasjonalpark er og har bestandig vært lite berørt av aktiviteter knyttet til reiseliv/turisme. Det finnes ingen etableringer eller anlegg for slik virksomhet innenfor eller i nasjonalparkens nærområder. I motsetning til Femundsmarka nasjonalpark som ligger litt lengre nord finnes ingen betjente eller ubetjente turisthytter i Gutulia. Innenfor nasjonalparken er det heller ingen utleiehusvære, slik som i Femundsmarka nasjonalpark.

Gutulia nasjonalpark har imidlertid mange besøkende. Flertallet av disse går fra parkeringsplassen ved Gutulisjøen og inn til Gutulisetra. I regi av forvaltningsmyndighet/ Statens naturoppsyn er det tradisjon for at det bor vertskap inne på setra ca. 6 uker i sommersesongen. Vertskapet informerer besøkende om setra og seterlivet før i tida, samt om attraksjoner, verneverdier og vernebestemmelser for nasjonalparken. Dette har vært et svært populært tiltak og er det nærmeste en kan kalle turisme i Gutulia nasjonalpark.

4.6 Forskning. Registreringer. Undervisning.

Gutulia har i stor grad blitt benyttet til forsknings- og undervisningsformål. Det er utført en del registrerings- og overvåkingsarbeid av forskjellig art opp gjennom årene. Naturforhold i Gutulia blir overvåket gjennom program for terrestrisk naturovervåking (TOV). Prosjektet ble startet av Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) i 1990 og har til hensikt å skaffe kunnskap om langsiktige endringer i naturen. Gjennom TOV overvåkes lav og alger på trær, markvegetasjon, smågnagere, spurvefugl, lirype, jaktfalk og kongeørn. Med overvåkingsdata helt tilbake til 1990 er TOV et viktig fundament for overvåkingen av naturen og det biologiske mangfoldet i Norge.

I Gutulia har det opp gjennom årene utført en del faglig registreringsarbeid av forskjellig art. Naturfaglige og skogfaglige temaer har vært vektlagt, men det er også gjennomført kulturminneregistreringer i området. Det er tradisjon for at Engerdal barne- og ungdomsskole (EBUS) benytter Gutulia nasjonalpark i undervisningssammenheng én dag i juni måned. Den nye natur- og opplevelsesstien med utgangspunkt Nedpåvollen på Gutulisetra vil trolig gjøre det enda mer attraktivt for skoleverket å bruke nasjonalparken til undervisningsformål. En ønsker derfor å samarbeide med skoleverket om kunnskaps- og

holdningsskapende aktiviteter og prosjekter knyttet til friluftsliv og verneverdiene i Gutulia nasjonalpark.

4.7 Tekniske inngrep

Bru over Gutua

Utenom bygningene med tilhørende gjerder og anretninger finnes minimalt med tekniske anlegg innenfor Gutulia nasjonalpark. Det eneste anlegget som finnes i dag er brua over Gutua ved utløpet av Gutulisjøen. Det har tidligere vært ei gangbru over Gutua ved Sellere nær riksgrensa, men denne er tatt av isgang/flom.

Med hjemmel i verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a kan brua over Gutua ved utløpet av Gutulisjøen vedlikeholdes uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om spesiell tillatelse.

4.8 Motorferdsel

Status. Rammer

Omfanget av motorisert ferdsel synes å være beskjedt innenfor Gutulia nasjonalpark. Motorferdselen er i hovedsak knyttet til reindrift og til uttransport av felt elg i barmarksesongen. Videre utføres motorferdsel i utmark i forbindelse med jerveregistrering og nødvendig transport av ved, materialer, proviant m.m. til Gutulisetra på vinterstid av Statens naturoppsyn.

Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøyer og luftfartøyer er et karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsel utgjør et støyforurensningsproblem og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i nasjonalparker så lite som mulig, og begrense denne til det strengt nødvendige. Utgangspunktet er derfor at all motorisert ferdsel til lands og til vanns, både på vinterføre og på barmark, er forbudt i Gutulia nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.1.

Med motorisert ferdsel menes også bruk av kjøretøyer og fartøyer som er drevet av elektriske motorer, i tråd med motorferdsellovens definisjoner.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med tilhørende forskrift regulerer motorferdsel generelt, både utenfor og innenfor naturvernområder. Dette betyr at søkere med transportbehov som krever dispensasjon

Retningslinjer for forskning, registreringer og undervisning:

- Gutulia nasjonalpark skal fortsatt kunne benyttes for videreføring av nasjonale overvåkingsprogram for å skaffe kunnskap om langsiktige endringer i naturen, eksempelvis Program for terrestrisk naturovervåking (TOV).
- Gutulia nasjonalpark skal kunne benyttes til forskning og studier innenfor temaet naturforvaltning, forutsatt at aktiviteten ikke krever tekniske inngrep eller medfører unødige forstyrrelser av dyrelivet.

fra forvaltningsmyndigheten for Gutulia nasjonalpark i de fleste tilfeller også må innhente dispensasjon fra kommunen som forvaltningsmyndighet for motorferdselloven.

Forvaltningsmål for motorferdsel:

- Omfanget av motorferdsel i Gutulia nasjonalpark skal holdes så lite som mulig og begrenses til det absolutt nødvendige.
- En skal være spesielt restriktiv i forhold til barmarkskjøring.

Generelle unntak fra motorferdselsforbudet

Hovedbestemmelsen angående motorferdsel (§3 punkt 5.1) er ikke til hinder for motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.2.a. Øvelseskjøring for nevnte formål krever særskilt tillatelse.

I dette forskriftspunktet nevnes kjøring som kan gjennomføres uten at det må innhentes tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det er her viktig å merke seg:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er ikke å betrakte som "militær operativ virksomhet". Med militær operativ virksomhet menes manøvrer av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med antatte trusler o.l.
- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov, eksempelvis fjellstyrenes oppsynsordning med hjemmel i fjellovens § 36. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
- Kjøring i forbindelse med øvelses- og utdanningsvirksomhet i politi-, brannvern- og redningstjeneste krever imidlertid spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Motorferdsel etter nærmere tillatelse

Punkt 5.3 i verneforskriften omhandler motorisert ferdsel som det ut fra dagens situasjon kan gis tillatelse til dersom visse vilkår er oppfylt. I motsetning til kjøring nevnt under 5.2 må tillatelse her være innhentet hos forvaltningsmyndigheten på forhånd. Dette forutsetter at søknad sendes forvaltningsmyndigheten. Søknaden må inneholde beskrivelse av formålet med kjøringen, hvilken trase som planlegges fulgt, type kjøretøy, antall turer eller kjøreomfang og angivelse av hvilke tider kjøringen/transportene er planlagt gjennomført. Det vil bli stilt som vilkår for eventuelle dispensasjoner at det føres kjørebok.

Motorferdsel i forbindelse med reindrift

Det er et generelt unntak fra motorferdselsforbudet for bruk av beltegående kjøretøy på snødekt mark i forbindelse med reindrift, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.2.b.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig bruk av motorkjøretøy på barmark for utøvelse av reindrift, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.3 e.

Det er relativt lite barmarkskjøring i Gutulia nasjonalpark i forbindelse med reindriften. Slik kjøring begrenses til noe kjøring med terrengmotersykel og ATV. Utgangspunktet for forvaltningsmyndigheten er at nasjonalparken i størst mulig grad skal skjermes mot terrengkjøring på barmark. En forutsetning for å få tillatelse vil være at kjøringen er nødvendig, at den begrenses hovedsakelig til spesielle avgrensede områder eller traseer, samt at kjøringen er i samsvar med stadfestet distriktsplan, jf. lov om reindrift. Dersom disse betingelsene er oppfylt, vil flerårige tillatelser til kjøring kunne gis.

Nyttetransport til Gutulisetra

Forvaltningsmyndigheten er gitt anledning til å gi tillatelse til nødvendig transport av ved, materialer, proviant m.m. til Gutulisetra vinterstid, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.3 a.

Bruken av Gutulisetra genererer behov for noe transport av ved, utstyr, vedlikeholdsmaterialer m.m. Hovedregelen er at mest mulig av slik nødvendig nyttetransport skjer med snøskuter på frossen og godt snødekt mark av hensyn til faren for terrengslitasje ved motorferdsel på barmark. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommende overfor søknader om slik transport i et rimelig omfang. Slik transport bør organiseres gjennom for eksempel Statens naturoppsyn eller Engerdal fjellstyre og den bør legges opp slik at kjøringen i nasjonalparken minimaliseres. Naturlig adkomsttrase til Gutulisetra gjør også at kjørestrekningen innenfor nasjonalparken vil bli svært begrenset.

Uttransport av felt elg med beltegående elgtrekk

Det er hjemmel i verneforskriften for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til uttransport av felt elg med beltegående elgtrekk, jf. § 3 punkt 5.3.b.

I utgangspunktet er det ønskelig at jakt kan foregå uten hjelp av motorisert hjelpemiddel. Gutulia nasjonalpark ligger innenfor ett jaktfelt. Dette arealet ligger også langt fra bil- og traktorveier og andre aktuelle kjøretraseer. Det kan derfor påregnes å få tillatelse til motorisert uttransport av felt elg forutsatt at dette skjer ved bruk av beltegående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, at det legges vekt på å gjøre kjørestrekningen innenfor nasjonalparken kortest mulig, samt at all kjøring skjer med tanke på å unngå terreng- og vegetasjonsslitasje så langt råd er. Kjøring i sårbart åpent høyfjellsterreng med lite bærekraftig vegetasjon skal så langt som mulig unngås. Det vil bli stilt krav om føring av kjørebok ved slik motorisert uttransport. Dersom dette vilkåret oppfylles og kjøringen synes å bli utført på en hensynsfull måte, vil det være aktuelt å innvilge flerårige dispensasjoner.

Lavtflyving

Det kan gis tillatelse til flyving under 300 meter i forbindelse med beitedyrleting og viltregistrering, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.3 c.

Omfanget av slik flyving vil neppe bli så stort at det kan sies å representere et vesentlig støyforurensningsproblem. Behovet for slik flyving vil trolig dukke opp uregelmessig. Aktiviteten vil trolig ha utspring i godt organiserte opplegg. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å kunne gi tillatelser for lavtflyging i rimelig omfang til dette formålet.

Øvelseskjøring

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til øvelseskjøring i forbindelse med politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.3 d.

Av formål som er nevnt i verneforskriftens § 3 punkt 5.2.a er det redningstjeneste som vurderes som mest aktuell med tanke på øvingsvirksomhet. Med øvingskjøring menes nødvendig kjøring med snøscooter under organisert redningsøvelse. Grunnopplæring i bruk av snøscooter inngår ikke i dette.

I utgangspunktet er øvelseskjøring ikke tillatt i Gutulia nasjonalpark. Som hovedregel skal slik virksomhet legges utenfor verneområder. Med noen års mellomrom kan det likevel være aktuelt å tillate kjentmannskjøring i nasjonalparken der denne er koordinert og anbefalt av hjelpekorps og politi. Hensikten må være at redningsmannskapene skal kunne gjøre seg kjent med lokale vinterforhold i nasjonalparken, noe som kan være verdifullt i en redningsaksjon. Det vises for øvrig til Klima- og miljødepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet brev av 31.01.2013 «Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder».

4.9 Bygninger

Status

Det finnes relativt mange bygninger innenfor Gutulia nasjonalpark. Bygningene er knyttet til Gutulisetra som ligger i en sør-vestvendt helling ned mot Gutulisjøens sørøstre ende. All tradisjonell seterdrift i Gutulia opphørte i 1949. Gutulisetra omfatter tre samlinger av seterhus, Nedpåvollen, Opppåvollen og Lillebovollen, og bygningene vil til tider kreve vedlikehold for at de skal holdes i hevd. Staten v/ Miljødirektoratet er formell eier av alle bygningene på Gutulivollen og har ansvaret for bygningsforvaltningen av disse. Fylkesmannen i Hedmark forvalter dette ansvaret på vegne av direktoratet, herunder ansvaret for økonomiske forhold. Eksempelvis betyr dette i praksis at det er Fylkesmannen som søker om midler til vedlikehold av bygningsmassen og styrer eventuelt utlån og leie av bygninger. Brukerne av bygningene i Gutulia er henholdsvis vertskapet på Gutulisetra under sommersesongen, jaktlag som leier jaktterreng i Gutulia og feltarbeidere/forskere i forbindelse med forskning i området. Rundt deler av Gutulisetra er det oppført skigard som til tider vil kreve vedlikehold.

Retningslinjer for motorferdsel:

- Omfanget av motorferdsel i Gutulia nasjonalpark skal holdes så lite som mulig og begrenses til det absolutt nødvendige.
- Transportbehovet til Gutulisetra skal utføres med snøskuter på vinterstid.
- Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi flerårige tillatelser til nødvendig snøskutertransport av ved, utstyr m.v. til Gutulisetra. Nødvendig kjøring som er knyttet til forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten trenger ikke spesiell tillatelse.
- Foruten utkjøring av felt elg med beltegående elgtrekk og kjøring i forbindelse med utøvelse av reindrift, vil det ikke bli gitt tillatelse til barmarkskjøring innenfor Gutulia nasjonalpark.
- Tillatelser til kjøring på barmark i forbindelse med reindrift skal være i samsvar med vedtatt distriktsplan.
- Flerårige tillatelser til bruk av elgtrekk for uttransport av felt elg kan påregnes gitt.
- Tillatelser til godt organiserte opplegg for lavtflyving i forbindelse med viltregistreringer og beitedyrleting vil kunne bli gitt.
- Dispensasjoner for tur- og rekreasjonskjøring vil ikke bli gitt.
- Med noen års mellomrom kan det gis dispensasjon for begrenset kjentmannskjøring i nasjonalparken, når dette er koordinert gjennom hjelpekorps og politiet.

Tabell 1. Oversikt over bygninger innenfor Gutulia nasjonalpark

Sted	Bygningstype
Nedpåvollen	Bu
Nedpåvollen	Tjøllhus
Nedpåvollen	Seterstue
Nedpåvollen	Utedo
Nedpåvollen	Grisehus
Nedpåvollen	Seterfjøs
Nedpåvollen	Løe
Opppåvollen	Løe
Opppåvollen	Seterhus
Opppåvollen	Seterfjøs
Opppåvollen	Gjestebu/Åpen bu
Opppåvollen	Kalvfjøs
Opppåvollen	Utedo
Lillebovollen	Fjøs
Lillebovollen	Seterhus
Lillebovollen	Løe
Lillebovollen	Utedo

Forvaltningsmål for bygninger:

- Oppføring av nye bygninger skal i størst mulig grad unngås.
- De 17 bygningene som til sammen er knyttet til Nedpåvollen, Opppåvollen og Lillebovollen skal bevares og vedlikeholdes.
- Gutulia nasjonalpark skal forvaltes slik at eksisterende bygninger kan benyttes som i dag.

Nye bygninger

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger eller andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.1.

Opprettelse av nasjonalparker gjøres først og fremst for å sikre store sammenhengende naturområder med urørt eller tilnærmet urørt preg. Verneformålet er også knyttet opp til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Gutulia nasjonalpark vil disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan derfor ikke påregnes gitt.

Vedlikehold

Hovedbestemmelsen om forbud mot nye tekniske inngrep er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. Det påpekes i dette forskriftspunktet at vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk.

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til punkt 1.2.a. I motsatt fall bør planer om utbedring betraktes som nybygg og behandles som en ordinær dispensasjonssak.

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger kan utføres uten at det krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens punkt 1.2.a. I tillegg må alle vedlikeholdsarbeider vurderes i forhold til eventuelle kulturvernrelaterte interesser. Utgangspunktet for vedlikehold av seterbygninger, buer, naust og hytter er at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, jf. punkt 1.2 a, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftinger der dette er mulig.

På oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark har Sømåen Tradisjonshåndverk laget en plan for vedlikehold og restaurering av bygningene på Gutulivollen, jf. vedlegg 3. De bygningsmessige oppgraderingsarbeidene som har vært gjennomført de siste årene har vært utført i henhold til denne planen. Av hensyn til de store kulturvernrelaterte verdiene som er knyttet til bygningsmassen på Gutulisetra så bør alle konkrete planlagte tiltak forelegges kulturminnemyndigheten, dvs. Innlandet fylkeskommune, for uttalelse.

Tabell 1 gir en oversikt over eksisterende bygninger i nasjonalparken. Retningslinjene for vedlikehold som er skissert ovenfor, vil derfor gjelde for disse bygningene.

Gjenoppføring av bygninger

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.b. Dette er normal forvaltningspraksis i naturvernområder i Norge der det i verneforskriften er gitt en egen dispensasjonshjemmel for dette. I og med at gjenoppføring krever tillatelse sikrer dette imidlertid at forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. En vil på den måten ha mulighet til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis valg av materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med naturforvaltningsinteresser.

Oppføring av nye bygninger på Gutulisetra. Tilbygg/ombygging.

Forvaltningsmyndigheten er gitt anledning til å kunne gi tillatelse til oppføring av nye bygninger, ombygging eller oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger på Gutulisetra, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.c.

Det vil være en svært restriktiv holdning til oppføring av nye bygninger innenfor Gutulia nasjonalpark, i utgangspunktet også på Gutulisetra, jf. det som er sagt foran om å bevare nasjonalparker mest mulig fri for nye permanente tekniske inngrep.

Påbygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. Med ombygging menes bygningsmessige endringer innenfor eksisterende grunnflate. Innvendig ombygging som ikke endrer bruken av bygningen er tillatt. Gjennomføring av omfattende ombygginger, samt tilbygg, vil imidlertid kreve dispensasjon med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48. Kulturvernfarelige hensyn vil veie tungt ved vurdering av eventuelle ønsker/planer for slike bygningsmessige tiltak. De store kvalitetene som er knyttet til de restaurerte seterbygningene på Gutulisetra gjør at forvaltningsmyndigheten vil være restriktiv med hensyn til å tillate tilbygg og vesentlige ombygginger.

Eventuell oppføring av selvbetjente/betjente turisthytter, er eksempel på et teknisk inngrep som en ut fra det overordnede formålet om å bevare sammenhengende og urørte naturområder ønsker å unngå, og som det er en streng holdning til uavhengig av differensiert forvaltning. Nye hytter/buer i tilknytning til eksisterende bygninger på Gutulisetra vil kunne endre ferdselsmønsteret og bruken av naturområdene og også kunne påvirke en sårbar fauna på en negativ måte. I verneforskriftens § 3 punkt 1.3 er ikke oppføring av nye turisthytter/buer nevnt som et mulig tiltak som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til, og kan derfor ikke påregnes gitt.

Nye buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.g. Med oppsynsvirksomhet i denne forbindelse menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Det finnes ingen oppsynsbuer for Engerdal fjellstyre, Statens Naturoppsyn eller reindriftens virksomheter innenfor Gutulia nasjonalpark pr. i dag.

Momenter/forhold som vil bli vektlagt ved forvaltningsmyndighetens vurdering av søknader om oppføring av nye oppsynshusvære:

- Hensynet til leveområder for plante- og dyrearter.
- Landskapsmessige forhold.
- Nasjonalparkens størrelse.
- Behovet for oppsyn og gjeting/tilsyn i det aktuelle området.
- Om bygget vil dekke større områder med liten dekning av tilsvarende husvære.

Det vil i utgangspunktet være en restriktiv holdning til planer om oppføring av nye slike husvære. Gutulia nasjonalpark omfatter et såpass lite areal at eventuelle behov for nye buer/gammer bør kunne plasseres utenfor verneområdet.

Ved oppføring av buer/gammer knyttet til reindriften er det viktig at eventuelle søknader gis en omforent behandling etter naturmangfoldlov/verneforskrift og reindriftslov.

Eventuelle tillatelser til oppføring av buer/gammer til bruk for reindriften vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av konkrete søknader om tiltak som har forankring i distriktsplan. Søknader om gjeterhytter skal også behandles etter reindriftsloven. En er ikke kjent med at Svahken sijte har anmeldt behov for nye husvære innenfor Gutulia nasjonalpark.

Retningslinjer for bygninger:

- Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan ikke påregnes gitt.
- Ordinært vedlikehold på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planer for dette skal foreligges forvaltningsmyndigheten. Det skal tas hensyn til eventuelle kulturvernfarende interesser, jf. verneformålet (§2) punkt om at kulturminner skal vernes om.
- Bygningene på Gutulivollen skal vedlikeholdes/ restaureres i henhold til plan utarbeidet av Sømåen Tradisjonshåndverk.
- Gjennomføring av ombygginger og tilbygg vil kreve dispensasjon med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48.
- Alle planlagte tiltak på seterbygningene på Gutulivollen skal forelegges kulturminnemyndigheten for uttalelse.
- Det kan gis tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade, i samsvar med vanlig forvaltningspraksis i naturvernområdene i Norge.
- Planer om oppføring av nye buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Dårlig dekning i området av tilsvarende husvære og lite konflikt med naturfaglige interesser vil være viktige kriterier for eventuelt å tillate nye slike bygninger.
- Eventuelle tilbygg til eksisterende bygninger på Gutulisetra skal ikke være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkret behov (vedplass, do, seterdrift, etc.). Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, maksimum 30 %. Funksjonen til bygningen skal ikke endres.

4.10 Kulturminner

I verneforskriftens formålparagraf, § 2, heter det blant annet at et av formålene med opprettelsen av Gutulia nasjonalpark er «å verne om kulturminner». Videre heter det i forskriftens § 3 punkt 1.1 om vern mot inngrep i landskapet blant annet at «Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som ikke skyldes naturlig forfall». Dette betyr blant annet at når forvaltningsmyndigheten skal ta stilling til eventuelle søknader om tekniske inngrep i nasjonalparken (bygningmessige tiltak, etablering av anlegg og innretninger, etablere eller

legge om stier etc.) skal i tillegg til landskapsmessige og naturforvaltningsmessige hensyn også hensynet til eventuelle berørte kulturminneverdier tas med i vurderingen. I verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a heter det at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til istandsetting og vedlikehold av kulturminner på Gutulisetra.

Forvaltningsmål for kulturminner:

- Kulturminner innenfor Gutulia nasjonalpark, både fornminner, samiske kulturminner og nyere tids kulturminner, skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som ikke skyldes naturlig forfall.
- Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes.
- De 17 bygningene som til sammen er knyttet til Nedpåvollen, Opppåvollen og Lillebovollen skal bevares og vedlikeholdes.
- Ut fra en vurdering av hensynet til sårbarhet og egnethet kan spesielt utvalgte kulturminner formidles og tilrettelegges for publikum.

I følge kulturminneloven § 4 er alle kulturminner eldre enn år 1537, samt samiske kulturminner eldre enn 100 år, automatisk fredet. Nyere tids kulturminner kan fredes gjennom enkeltvedtak eller vernes gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser.

Ansvarlige kulturminnemyndigheter skal alltid kontaktes før tiltak i forbindelse med fredete eller verneverdige kulturminner iverksettes. I verneforskriften for Gutulia nasjonalpark er vern av kulturminner spesielt nevnt i formålparagrafen. Naturmangfoldlovens § 47 om skjøtsel av verneområder kommer derfor til anvendelse. Eventuell skjøtsel må skje i samråd med ansvarlige kulturminnemyndigheter og eier av de aktuelle kulturminnene. Rollen til forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken begrenser seg i hovedsak til å vurdere og eventuelt gi tillatelser til tiltak som berører bygningsmassen på Gutulisetra, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a.

Begrepe kulturminner og kulturmiljøer defineres i kulturminneloven: «Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljø menes områder hvor ett eller flere kulturminner inngår som en større helhet eller sammenheng.»

Det er Sametinget som er rette forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner. Dette betyr at søknader om tilrettelegging av stier, leirplasser, restaurering av bygninger mm som berører samiske kulturminner må sendes Sametinget for avklaring. Dette gjelder også tiltak som berører SEFRAK-registrerte bygninger eller bygninger eldre enn 100 år der en har informasjon om, eller rimelig grunn til å anta, at bygningen har vært bebodd eller bygd av samer.

Kulturminneloven har en relativt vid definisjon av kulturminner, jf. foran. Verneforskriftens bestemmelser må tolkes å gjelde fredete eller verneverdige kulturminner. Det vil derfor være avgjørende med en kulturvern faglig vurdering av hvilke kulturminner som kan betraktes å være verneverdige og som derfor skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som ikke skyldes naturlig forfall, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.1. En viser i denne forbindelse til Miljødirektoratets veileder M420-2015 om kulturminner i områder vernet etter naturmangfoldloven.

Kulturminner kan ha stor verdi som kilde til kunnskap og opplevelse, samt som bruksressurs. I forbindelse med friluftsliv og turisme i nasjonalparker vil kulturminner naturlig inngå som en del av opplevelsen og dermed også ha en viktig pedagogisk verdi. Mange faktorer bidrar til å bestemme det enkelte kulturminnes attraksjonsverdi, herunder bevaringstilstand, beliggenhet i landskapet, sjeldenhet mm.

I mange tilfeller er det både hensiktsmessig og ønskelig å gi kulturminner passivt vern, dvs. at naturen får gå sin gang ved naturlige forfalls- og nedbrytningsprosesser. Dette kan være like verdifullt som en mer aktiv forvaltning. Opplevelsesmessig vil tidsperspektivet komme bedre fram gjennom passivt vern. For samiske kulturminner er passivt vern det normale.

For å bevare kulturminnene og gi publikum en positiv opplevelse av dem kan imidlertid informasjon og eventuell tilrettelegging være viktig. Det bør også fokuseres på skånsom ferdsel i forholdet til kulturminner. Manglende oversikt og kunnskap om kulturminner fra førreformatorisk tid kan føre til at kulturminner av stor verdi går tapt i forbindelse med bruk av utmarka. En spesiell problemstilling er ofte knyttet til steinalderlokaliteter. På slike plasser ligger avslag framme i dagen og boplassene er ofte sammenfallende med dagens rasteplasser/telt plasser langs vann og vassdrag. Avslag blir lett plukket opp og utgravninger blir foretatt av «hobbyarkeologer». Disse plassene skjermes trolig best gjennom en mer generell informasjon om steinalderlokalitetene uten å informere eksakt om hvor de er lokalisert.

Informasjon og tilrettelegging

I Gutulia nasjonalpark finnes mange kulturminner med stort formidlingspotensial. Å informere om og tilrettelegge for besøk for spesielt utvalgte kulturminner vurderes å være et viktig tiltak i besøksforvaltningssammenheng for Gutulia.

Følgende kulturminner vurderes til å være best egnet for informasjon/tilrettelegging, med forslag til konkrete forvaltningstiltak:

For kulturminner som ikke er spesifikt nevnt i tabellen nedenfor, er forvaltningstiltak vurdert som unødvendig.

Retningslinjer for forvaltningen av kulturminner:

- Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som ikke skyldes naturlig forfall. Ved vurdering av planer om tekniske inngrep og aktiviteter skal også hensynet til kulturminner inngå i vurderingene.
- Eksisterende bygningsmasse på Nedpåvollen, Oppåvollen og Lillebovollen skal bevares og vedlikeholdes.
- Planer om restaurering av kulturminner vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle.
- Eventuelle tiltak knyttet til kulturminner skal alltid avklares med kulturminnemyndighetene og eiere av kulturminnene.

4.11 Avfall og forurensning

Verneforskriftens § 3 punkt 6.1 påpeker at forurensning og forsøpling i nasjonalparken er forbudt, samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. Videre heter det i forskriftens punkt 6.2 at bruk av motordrevet isbor, modellfly, modellbåt e.l. er forbudt. Droner er å betrakte som modellfly i denne sammenhengen. Dette har sammenheng med at stillhet og fravær av motordur er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorstøy står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor et overordnet mål om å holde omfanget av støyforurensning på et absolutt minimum.

Gjennom informasjon om Gutulia nasjonalpark (brosjyrer, plakater, nettinformasjon mv.) anmodes det besøkende om ikke å legge igjen avfall i nasjonalparken, men ta med søppelet sitt ut igjen. Ved de to tilrettelagte besøksområdene til nasjonalparken, innfallsporten ved parkeringsplassen og Gutulisetra, må det være mulig for besøkende å kvitte seg med avfall. På disse stedene må det være søppelbeholdere tilgjengelige. Praksis har vært at disse etter avtale tømmes av Engerdal fjellstyre.

Kulturminne	Forvaltningstiltak	Lokalisering av informasjon
Seteranleggene	Registrering av tufter etter bygninger som er revet.	Ved de enkelte setrene.
Fangstanlegg	Skilting.	Fangstgropa rett ved stien mellom Oppåvollen og Storgrana.
Steinalderlokalitet	Flytte eksisterende ildsted.	Annen lokalitet ved Gutulisjøen, som en del av informasjon om andre temaer.
Fløtningsdammen	Informasjon ved skilting.	På stedet.
Vinterveien	Relokalisering av blak/merketre.	Ved brua ved Gutulivollen.

Retningslinjer for avfall og forurensning:

- Den enkelte besøkende skal ta ansvar for eget søppel og bringe dette ut av nasjonalparken. Dette budskapet skal formidles gjennom alt relevant informasjonsmateriell som utarbeides for området.
- Ved innfallsporten ved parkeringsplassen og i Gutulisetra skal det være mulig for besøkende å bli kvitt avfall.

5. Forvaltningsmessige oppgaver og tiltak

5.1 Grensemerking og skilting

Det heter i § 1 i verneforskriften for Gutulia nasjonalpark at de nøyaktige grensene skal avmerkes i marka der de går over land og at knekkpunktene skal koordinatfestes. I knekkpunktene for grensa, samt der grensa krysser større vassdrag og veger, skal det settes ned offisielle grensemerker i aluminium. Alle punkter skal innmåles og koordinatfestes ved bruk av GPS-utstyr. Samtidig med grensemerkingen skal det settes opp standard verneskilt i eller like ved grenselinjen på steder der det er naturlig at folk krysser grensa. I praksis vil dette være ved stier og veger/adkomsttraseer. Grunneierne vil bli varslet om tidspunktet for grensemerkingen og har anledning til å delta under arbeidet i terrenget hvis ønskelig.

Grensemerking og skilting av Gutulia nasjonalpark ble utført i regi av Fylkesmannen i Hedmark i 2018.

5.2 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet som følge av Lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996, og har et særlig ansvar for nasjonale verneverdier og oppsynsoppgaver av nasjonal karakter, og har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle naturvernområder. SNO er tillagt myndighet til oppsyn etter naturmangfoldloven, friluftsløven, lakse- og innlandsfiskloven, viltloven, motorferdselloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven. Det statlige naturoppsynet har i første rekke oppgaver som beskrevet i naturoppsynsloven, dvs. forebygging av miljøkriminalitet, kontroll, veiledning og informasjon, og kan drive med praktiske oppgaver som skjøtsel, registreringer, dokumentasjon m.v.

Hovedoppgavene for oppsyn i Gutulia nasjonalpark kan skisseres som følger:

- Påse at vernebestemmelsene overholdes og rettlede og informere besøkende om nasjonalparken og bestemmelsene som gjelder.
- Føre kontroll med at gitte dispensasjoner og tillatelser i henhold til verneforskriften blir utført i overensstemmelse med forutsetninger og vilkår.
- Påse at grensemerker, skilt og plakater er i orden og sørge for at eventuelle mangler blir utbedret.
- Påse at det ikke blir liggende søppel og avfall i området. I rimelig utstrekning skal det foretas rydding dersom det ikke er mulig at ansvarlig for forsøplingen kan pålegges å gjøre det.
- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde oppsyn/oversikt med status for naturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og truede arter.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet lov-/regelverk.
- Gjennomføre praktiske tiltak på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten.
- Være miljøvernmyndighetenes lokale kontaktperson og i nødvendig utstrekning bistå under befaringer.

I henhold til en overenskomst mellom Norges Fjellstyresamband og Statens naturoppsyn skal det kjøpes tjenester av lokalt fjellstyre i områder der det eksisterer en organisert oppsynsordning (Fjellopsyn).

5.3 Besøksforvaltning og besøksstrategi

I 2015 lanserte Miljødirektoratet en veileder for hvordan nasjonalparkforvaltningen skal gjennomføre besøksforvaltning i Norges nasjonalparker. Besøksforvaltning er ennå ikke et godt nok innarbeidet begrep i norsk naturforvaltning, derfor noen begrepsavklaringer:

5.3.1 Begrepene besøksforvaltning og besøksstrategi

Besøksforvaltning:

Å legge til rette for og styre bruken i en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Besøksstrategi:

En besøksstrategi er en plan for hvordan nasjonalparkstyret vil gjennomføre besøksforvaltning for parken. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.

Målsettinger med besøksstrategiarbeidet:

1. Gode opplevelser
2. Økt lokal verdiskaping
3. Sikre naturverdiene

Målsettingen er at alle nasjonalparkene i Norge skal ha utarbeidet besøksstrategi innen 2020.

Prinsipp for en besøksstrategi:

Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

5.3.2 Besøksstrategi som del av forvaltningsplanen

Besøksstrategien skal være en del av den helhetlige forvaltningen av nasjonalparken og skal ses i sammenheng med forvaltningsplanen. I utgangspunktet skal besøksstrategier være en del av forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen for Gutulia vil bidra til å definere rammene for besøksstrategien, og gi overordnede føringer og retningslinjer for den praktiske besøksforvaltningen i tråd med verneformål og verneforskrift. Detaljerte vurderinger og drøftinger av konkrete tiltak og aktiviteter, eksempelvis med hensyn til informasjonstiltak, fysisk tilrettelegging mm, vil derfor bli innarbeidet i forslaget til besøksstrategi.

Det henvises til kapittel 7 for et konkret forslag til en besøksstrategi for Gutulia nasjonalpark.

5.3.3 Merkevarerstrategi og besøksforvaltning for Norges nasjonalparker

Det er utviklet en merkevarerstrategi for Norges nasjonalparker. Strategien legger føringer for hvordan vi skal bygge opp vår kommunikasjon på dette feltet. Merkevarerstrategien beskriver hvordan aktørene skal ta en aktiv rolle i å gi besøkende i verneområdene gode opplevelser av høy kvalitet og legge til rette for verdiskaping, samtidig som naturen skal ivaretas.

Besøksforvaltning handler først og fremst om å bli god på å håndtere økt interesse og bruk av våre verneområder. Med den nye merkevarerstrategien ligger en lovnad om at vi skal bidra til kvalitet og gode opplevelser. Det betyr at vi må bli bedre i vårt møte med de som besøker nasjonalparken. Det ligger også en lovnad om at vi skal legge til rette for verdiskaping. Noe som betyr at vi må bli bedre i vårt samspill med reiselivsnæringen. Merkevarerstrategien sier også at vi skal bli bedre på å ivareta verneverdiene. Det betyr igjen at vi må få bedre kunnskap om naturverdiene og deres sårbarhet, slik at vi med positive tiltak kan legger til rette for og styrer bruken av et verneområde til områder som tåler det og bort fra områder som ikke tåler det.

5.4 Informasjon

5.4.1 Informasjon generelt

Informasjon og holdningsskapende arbeid er en viktig del av miljøvernforvaltningens arbeidsområde, og representerer en stor utfordring i arbeidet med forvaltningen av nasjonalparker. Det er viktig at en gjennom ulike former for informasjon og veiledning bidrar til å skape forståelse for bevaring av natur og motivere til naturvennlig adferd. Det er også viktig at ny informasjonen som lages er en del av en besøksstrategi for området.

Det er lansert en ny merkevarer- og besøksstrategi for Norges nasjonalparker. Målsettingen er flere besøkende, større verdiskaping og god forvaltning av naturverdiene. Sentralt i strategien er en ny *visuell profil* og en ny helhetlig identitet, noe som skal gjøre nasjonalparkene mer gjenkjennelige og tilgjengelige og gi økt grunnlag for lokal verdiskaping. Strategien sier: «Velkommen inn. Nyt den flotte naturen!».

I merkevarerstrategiens visuelle profil ligger en beskrivelse av konseptet portal, logo, typografi, fargebruk, språkprofil og retningslinjer for bruk av den visuelle identiteten. Det er fra denne designmanualen at logoer og maler for skiltprogram, flagg, kart, rollups, boards, brosjyrer mm skal lastes ned og brukes i henhold til retningslinjene. *Alt informasjonsmaterieell som utarbeides for Gutulia nasjonalpark i regi av forvaltningsmyndigheten skal derfor være i tråd med den nye designmanualen.*

Foto: Taiga photo

Ikke alle nasjonalparker eller deler av nasjonalparker tåler utvidet bruksomfang eller større bruksintensitet enn dagens situasjon. Informasjonsstrategien må derfor vurderes ut fra graden av sårbarhet/bæreevne, attraktivitet, tradisjonell bruk, beliggenhet i forhold til befolknings- og turistsentra m.v. Informasjonsarbeidet må ta høyde for både å styre trafikken til de minst sårbare områdene, samt skape forståelse og respekt for de verdier nasjonalparken er opprettet for å ta vare på. Informasjonsarbeidet må også sees i sammenheng med forvaltnings- og oppsynsaktiviteter.

Tre brukerrettede strategier for informasjonsarbeidet for Gutulia nasjonalpark bør være:

- God flerspråklig «på-stedet-informasjon», både om natur- og kulturverdier.
- Tilgjengelig og tilstrekkelig detaljert flerspråklig informasjon for de som planlegger tur til Gutulia, samt for relevante turistbedrifter og reiselivsaktører.
- Samarbeid med skolene i regionen for å gi elevene forståelse av hvilke verdier nasjonalparken representerer og hvordan en best tar vare på disse.

5.4.2 Informasjonssenter

St.meld. nr. 62 (1991-92) framhever informasjon om nasjonalparker som et viktig satsingsområde. På bakgrunn av stortingsmeldingen gikk Miljøverndepartementet

inn for å etablere nasjonalparksentre i tilknytning til en rekke eksisterende eller framtidige nasjonalparker i løpet av en tiårsperiode. I 1997 ble det opprettet en autorisasjonsordning for slike nasjonalparksentre. Det er etablert en rekke nasjonalparksentra i Norge. Disse er knyttet til nasjonalparker som alle har hensynet til friluftslivsinteressene innarbeidet som et delmål i verneformålet. Friluftsliv er ikke en del av formålet med opprettelsen av Gutulia nasjonalpark. Men den nærliggende Femundsmarka nasjonalpark har hensynet til friluftsliv innarbeidet i formålsparagrafen. Det var derfor aktuelt å etablere et nasjonalparksenter for Femundsmarka innenfor rammen av denne autorisasjonsordningen.

Det er etablert et nasjonalparksenter for Femundsmarka med avdelinger på Rørø og i Elgå. Gutulias nærhet til Femundsmarka gjør at informasjon om Gutulia nasjonalpark bør være tilgjengelig på begge disse stedene, samt gjennom de informasjonsplattformer/-kanaler som nasjonalparksenteret har tatt i bruk.

5.4.3 Brosjyrer og annet skriftlig materiell. Uteinformasjon

I regi av Miljødirektoratet er det utarbeidet en informasjonsbrosjyre om Gutulia nasjonalpark, i samsvar med den daværende utformingsmalen direktoratet hadde for brosjyrer for nasjonalparker. Denne foreligger i norsk og engelsk utgave. I regi av det samme direktorat vil det

bli utarbeidet nye brosjyrer for nasjonalparkene i samsvar med den nye designmanualen som er vedtatt for alt informasjonsmateriell for nasjonalparker i Norge.

Som et samarbeidsprosjekt mellom fylkesmennene i Hedmark og Sør-Trøndelag og länsstyrelsene i Dalarna og Jämtland er det utarbeidet en informasjonsbrosjyre som gir informasjon om regelverket og naturkvaliteter i det helhetlige naturvernområdet på tvers av riksgrensa i området Femundsmarka-Gutulia-Rogen-Långfjället.

Følgende uteinformasjonstiltak (skilter, plakater og andre fysiske installasjoner) møter de besøkende til Gutulia nasjonalpark i dag:

1. Infobua (Stallen) ved innfallsporten ved Gutulisjøen.
2. Informasjonsbukker langs stien inn til Gutulia.
3. Informasjonsplakat om nasjonalparken ved parkeringsplassen, på Gutulisetra og der mye brukte stier krysser grensa til nasjonalparken. Gammel informasjonstavle ved Gammaldalen.
4. Informasjonsplakater utarbeidet i regi av Interregprosjektet «Grenselandet» på innfallsporten ved Gutulisjøen.

Det foreslås å videreføre og videreutvikle ovennevnte tiltak. Rammene for dette vil blant annet være forslaget til differensiert forvaltning (soneinndeling), jf. foran. Ifølge forslaget til soneinndeling skal fysiske tilretteleggings- og informasjonstiltak innenfor nasjonalparken begrenses til Gutulisetra med nærområder. Tiltakene vil også bli sett i sammenheng med en oppgradering av parkeringsplassområdet og utforming av en hovedinnfallsport (portal) til nasjonalparken i dette området, jf. også kapittel 7. Planer for dette tiltaket er utarbeidet og arbeidet med utformingen er på det nærmeste fullført. Denne hovedinnfallsporten vil da bli liggende utenfor nasjonalparken, ca. 3 km fra Gutulisetra.

Det grunnleggende konseptet for besøksforvaltningen i Gutulia nasjonalpark vil dermed utgjøres av følgende elementer:

1. Vennlig, smakfull og informativ besøkendemottak ved hovedinnfallsporten i parkeringsområdet ved enden av bilveien på vestsiden av Gutulisjøen.
2. Tur til fots ca. 3 km (30–45 minutter) på markert og godt merket sti fra hovedinnfallsporten inn til Gutulisetra.
3. Opphold på Gutulisetra med nærmeste omgivelser. Mulighet for gode opplevelser, eksempelvis informasjon og servering av vertskapet på Nedpåvollen, gå ny natur- og opplevelsessti med utgangspunkt Nedpåvollen, tur til Storgrana og Storfurua, studere seterbygningene mm.
4. Gå videre innover i nasjonalparken i retning Gutulivola eller i urskogen i lia ned mot Gutulisjøen for de som ønsker å oppleve stillhet og villmarkspregede naturområder. Her finnes ikke merkede stier eller annen form for tilrettelegging.

Når det gjelder planene for opparbeiding av hovedinnfallsporten og detaljer omkring utforming og lokalisering av de enkelte installasjonene/ informasjons-enhetene, så henvises det til beskrivelser og kart/figurer i besøksstrategidelen i kapittel 7.

5.4.4 Vertskap på Gutulisetra

Personlig formidling, organiserte aktiviteter og turer med guider o.l. kan være et viktig supplement til andre informasjonsformer som brosjyrer og uteinformasjon. Forvaltningsmyndigheten har i flere år fått midler til å holde åpen seter på Nedpavollen på Gutulisetra. Forvaltningsmyndigheten har i en årrekke engasjert vertskap til å bo inne på setra 5-6 uker på sommeren. Jobben har vært å gi informasjon til de besøkende og sørge for tilbud om kjøp av kaffe og vafler. Dette har vært et svært populært tiltak for de besøkende til nasjonalparken og har bidratt sterkt til å gi gode opplevelser i tråd med intensjonen «Velkommen inn». Det vurderes som viktig at dette tilbudet opprettholdes.

5.4.5 Informasjonstiltak i samarbeid med svenske forvaltningsmyndigheter

I traktene Femundsmarka-Gutulia-Rogen-Långfjället er det et sammenhengende og helhetlig verneområdekompleks på mer enn 2100 km² på tvers av riksgrensen. Dette er et

av de største sammenhengende verneområdene i Sør-Skandinavia. Området fungerer som en økologisk enhet, men er splittet opp i mange forvaltningsenheter med ulike forvaltningsregimer (regelverk og forvaltningspraksis). Forvaltningsspørsmål i disse grenseområdene bør sees i en helhetlig sammenheng. Problemstillingene er i første rekke knyttet til at området som helhet har et stort antall besøkere og at en stor andel av disse bruker arealene på tvers av riksgrense, fylkes- og länsgrenser. De må derfor forholde seg til et komplekst og delvis uoversiktlig regelverk. En forsterket og samordnet informasjonsinnsats om verneområdene, regelverket og ønsket friluftslivsadferd har vært ønskelig. Det er derfor blitt utarbeidet informasjon som fokuserer på det helhetlige verneområdekomplekset, uteinformasjon, en brosjyre og utvikling av ei nettside. Gjennomføring av disse tiltakene har vært et viktig bidrag til å dekke et stort informasjonsbehov. Dette grenseoverskridende informasjonsarbeidet har vært forankret i Interreg-prosjektet "Naturinformation – naturturism i gränslandet Rogen-Femundsmarka-Långfjället" som ble avsluttet i 2011.

5.5 Skjøtsel

Med unntak av Gutulivollen er det ikke registrert områder som er avhengig av økologisk skjøtsel for å opprettholde verneverdiene, se utkast til skjøtelsesplan for Gutulivollen i vedlegg 2.

Forslag til retningslinjer og tiltak for informasjonsarbeidet i Gutulia:

- Sørge for å dekke informasjonsbehovet om verneverdier og vernebestemmelser «på stedet» for dem som besøker nasjonalparken.
- Tilrettelegge parkeringsplassområdet ved enden av bilveien vest for Gutulisjøen til hovedinnfallsport.
- Bearbeide og forenkle tekst på gamle og nye infoplakater/tavler/brosjyrer i henhold til ny designmanual for nasjonalparker.
- Vedlikeholde og oppdatere informasjon ved behov, eventuelt sette opp nye, herunder nye skilter. Ny designmanual må legges til grunn for utarbeiding av nytt materiell.
- Fjerne gammelt og uaktuelt informasjonsmateriell i terrenget og ved innfallsporten.
- Distribuere brosjyrene om Gutulia nasjonalpark som inngår i Miljødirektoratets standard brosjyreserie om nasjonalparker i Norge og Interregbrosjyren om det helhetlige svensk-norske verneområdekomplekset i grenselandet.
- Det bør lages en helhetlig informasjons- og skiltplan for Gutulia nasjonalpark som en del av en besøksstrategi for området. Planlegging og etablering av en natur- og kultursti som innlemmer de viktigste attraksjonene i Gutulisetraområdet bør inngå i dette arbeidet.
- Gjøre informasjon og holdningsskapende arbeid til en viktig del av funksjonen til naturoppsynet.
- Vedlikeholde, oppdatere og videreutvikle flerspråklig informasjon på nett (www.grenselandet.no), også med aktuelle nyheter, og som fokuserer på helheten i det norsk-svenske verneområdekomplekset i regionen.
- Bidra til at informasjon om Gutulia nasjonalpark blir formidlet gjennom Femundsmarka nasjonalparksenter, spesielt avdelingen på Elgå. I denne sammenhengen er relevant nettbasert informasjon viktig.
- Samarbeide med skolene i regionen om kunnskaps- og holdningsskapende arbeid knyttet til verneverdiene i nasjonalparken og om friluftsliv.
- Videreføre ordningen med vertskap på Gutulisetra.
- Informere om åpen seter i Gutulia på en god måte gjennom kanaler som hjemmesiden til nasjonalparkstyret, Grenselandet, Engerdal fjellstyre, plakater ved butikker i nærområdet, kommunehuset, oppslagstavler, nasjonalparksenteret på Elgå og Røros ol.

Foto: Jan Nordvålen

6. Saksbehandling

6.1. Eiendomsforhold

Gutulia nasjonalpark ligger i sin helhet på Statskog SFs grunn. Reindriften har bruksrett til arealene. Reinbeitedistriktet forvalter den praktiske reindriften basert på alder tids bruk. Arealene i Gutulia er statsallmenning (Rendalen nordre statsallmenning). Rendalen nordre statsallmenning i Engerdal kommune forvaltes av Statskog SF og Engerdal fjellstyre, etter bestemmelsene i fjellova (Lov om utnyttning av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane) og statsallmenningsloven (Lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene):

- Statskog er hjemmelshaver og administrerer grunneierretten.
- Engerdal fjellstyre administrerer jakt og fiske og bruk og utnyttelse av de jordbrukstilknyttede rettighetene til beite og seter.
- Statskog forvalter skogsdriften (på grunn av at det ikke finnes allmeningsstyre).

Fjellstyret velges av kommunestyret.

6.2. Forvaltning av nasjonalparker. Forvaltningsmyndighet. Lokal forvaltning

Når et vernevedtak foreligger, markerer dette innledningen til en forvaltningsfase. Forvaltningen av vernede/fredede områder kan representere store utfordringer. Grensemerking, skilting, utarbeidelse av informasjonsmaterieil, skjøtsel, eventuell tilrettelegging for publikum, oppsyn, overvåking av naturverdier og behandling av dispensasjonssaker er viktige deler av dette arbeidet. Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (M106 – 2014) gir utfyllende informasjon om disse temaene.

Alle nasjonalparker har en formålsparagraf i verneforskriften. Formålet er retningsgivende for forvaltningen av områdene.

Ansvar for forvaltningen av nasjonalparken vil følge modellen med lokal forvaltning. Forvaltningsordningen involverer følgende myndigheter:

Klima- og miljødepartementet er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for gjennomføringen av miljøvernpolitikken som Stortinget har vedtatt. Videre er det overordnet myndighet for

forvaltningen av områder vernet etter naturmangfoldloven (inkludert tidligere naturvernloven).

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernsaker i Norge. Direktoratet har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturmangfoldloven (inkludert naturvernloven og villtoven). De avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdet. Miljødirektoratet er klageinstans for vedtak som fattes av nasjonalparkstyrene. Direktoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktisering av verneforskriften. Forvaltningsplanen godkjennes av direktoratet.

I tråd med den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder ble forvaltningsmyndigheten for Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker og Femundslia og Langtjønna landskapsvernområder delegert til et politisk sammensatt nasjonalparkstyre med representasjon fra Engerdal og Røros kommuner, Hedmark og Sør-Trøndelag fylkeskommuner og de to berørte reinbeitedistriktene ved Klima- og miljødepartementets (den gang Miljøverndepartementets) vedtak av 22. mai 2013 (**Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia**). Sekretariat for nasjonalparkstyret skal være en eller flere nasjonalparkforvaltere ansatt hos Fylkesmannen, men med lokalt kontorsted. Nasjonalparkstyret vil ha medlemmer oppnevnt fra kommunene, fylkeskommunene og Sametinget.

Styret skal sørge for en helhetlig og kontinuerlig forvaltning på tvers av administrative grenser og innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften for det enkelte verneområde. Styret kan samarbeide med berørte parter gjennom et bredt sammensatt faglig rådgivende utvalg bestående av blant annet grunneiere, samiske interesser, næringsinteresser, frivillige organisasjoner, pedagogiske virksomheter og andre berørte offentlige organer.

Fylkesmannen har tradisjonelt vært forvaltningsmyndighet for større verneområder. Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet etter naturmangfoldloven, jf. § 62, og vil dermed også ha klagerett på vedtak som fattes av nasjonalparkstyret.

6.3 Forvaltning av verneforskriften. Lovverk og føringer.

Verneforskriften for Gutulia nasjonalpark finnes som vedlegg 1. Gutulia nasjonalpark ble opprettet i medhold av naturvernloven av 1970. Denne ble i juli 2009 erstattet av naturmangfoldloven. Eldre verneforskrifter vedtatt i

medhold av naturvernloven gjelder imidlertid ennå, med unntak av den generelle dispensasjonsbestemmelsen i disse forskriftene. Denne er nå erstattet av naturmangfoldlovens dispensasjonsbestemmelse (§ 48). Det kan stilles vilkår i forbindelse med tillatelser.

En rekke aktiviteter og tiltak krever dispensasjon fra verneforskriften for at de skal være lovlige. Dette forutsetter at forvaltningsmyndigheten, dvs. Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia, skal motta en skriftlig søknad om hva som planlegges/ønskes utført. Beskrivelsen av tiltaket må være såpass detaljert at den gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvorvidt dispensasjon kan innvilges.

Med unntak av for skjøtelsbetingede verneverdier er et overordnet mål ved forvaltningen av vernebestemmelsene i verneforskriften å ivareta den tilstanden verneområdet var i ved vernetidspunktet, samt å fremme verneformålet. Det er forvaltningsmyndighetens oppgave å sørge for at forvaltningen skjer i tråd med verneforskriften. Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia, eller arbeidsutvalget eller nasjonalparkforvalter i delegerte saker, skal behandle søknader om dispensasjon. Miljødirektoratet er klageinstans for styrets vedtak.

Det er viktig å være oppmerksom på at dersom det gis dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48 så skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert hvorvidt det omsøkte tiltaket strider mot formålet med vernet eller om det kan påvirke verneverdiene nevneverdig.

En omtale av hvordan miljørettsprinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 er vurdert skal inngå i alle vedtak om dispensasjon fra verneforskriften. For omtale av disse prinsippene, se nedenfor.

For søkere er det viktig å være klar over at det generelle lovverket gjelder parallelt med verneforskriften. Dette kan i praksis bety at aktiviteter/tiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften for Gutulia nasjonalpark i tillegg også kan kreve tillatelse fra for eksempel kommunen som motorferdsellov- eller plan- og bygningslovmyndighet for at gjennomføringen skal være lovlig.

Verneforskriften går foran andre lover eller forskrifter dersom det er motstrid mellom bestemmelser. Likevel gjelder øvrig regelverk i tillegg til verneforskriften. Verneforskrifter har normalt strengere bestemmelser vedrørende aktiviteter og tiltak enn annet lovverk. Derfor er det naturlig at en dispensasjonssøknad først blir behandlet av forvaltningsmyndigheten for verneområdet, deretter etter motorferdsellov, plan- og bygningslov etc.

Verneforskriften begrenser ikke rådighetsutøvelsen utenfor nasjonalparken, men dersom et tiltak som krever tillatelse etter annet lovverk vil kunne få innvirkning på verneverdiene i verneområdet skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelse om tillatelse bør gis (naturmangfoldlovens § 49).

6.4 Forvaltningsplanen og vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II

I henhold til naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse miljørettsprinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i lovens §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen. De nevnte bestemmelsene skal inngå som en integrert del av skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter naturmangfoldloven. På denne måten skal miljøkonsekvensene av selve forvaltningsplanen vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt skal avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Videre heter det at det skal legges vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i området som omfattes av forvaltningsplanen er innhentet fra tilgjengelig litteratur som forelå før arbeidet med opprettelsen av nasjonalparken ble igangsatt og gjennom sammenstillingsarbeid, registreringer og kartlegginger som ble gjennomført som en del av verneplanprosessen. Det vises i denne forbindelse til litteraturlisten bakerst i forvaltningsplandokumentet. I arealene som omfattes av forvaltningsplanen er det registrert nasjonalt verdifulle og verneverdige landskapselementer, samt forekomster/tilhold av rødlistede plante- og dyrearter og sårbare/sjeldne arter. De landskapsmessige og naturfaglige verneverdiene er beskrevet i kapittel 2. Forvaltningsmyndigheten har vurdert tiltakenes effekt på disse naturverdiene. Virksomhet og bruk som pågår i områdene i dag omtales i kapittel 4. Verneforskriften åpner for at disse aktivitetene, med unntak av skjøtsel og avvirkning av skog, i hovedsak kan fortsette, dog med visse begrensninger og vilkår knyttet til en del av dem for å gi naturverdiene økt beskyttelse. De forvaltningsmessige retningslinjene som er nedfelt i forvaltningsplanen er satt med utgangspunkt i verneforskriften og dens rammer for hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt eller ikke tillatt. Ut fra dagens kunnskap om de naturfaglige verneverdiene i områdene vil aktivitetene og tiltakene som kan videreføres i henhold til verneforskriften og tilhørende retningslinjer med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige tekniske inngrep i områdene. Forvaltningsmyndigheten vurderer det slik at

forvaltningsplanen med retningslinjene som er innarbeidet med stor grad av sannsynlighet vil bidra til å sikre forekomstene av arter, naturtyper og landskapselementer eller medføre en positiv utvikling for disse, jf. naturmangfoldlovens §§ 4 og 5.

Forvaltningsmyndigheten mener at kjent kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8 er oppfylt. På denne bakgrunnen mener forvaltningsmyndigheten at det foreligger nok kunnskap om effekten av retningslinjene, bevaringsmål og foreslåtte tiltak slik at føre-var-prinsippet ikke blir tillagt særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldlovens § 9.

Aktiviteter, virksomheter og tiltak som kan tillates i nasjonalparken vil bli nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften med tilhørende retningslinjer i denne forvaltningsplanen, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil dermed kunne vurderes i forhold til samlet belastning i verneområdet. Prinsippet i naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt i forvaltningsplanen.

Prinsippet i naturmangfoldlovens § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i områdene, samt at tiltak som godkjennes ikke skal ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem.

Når det gjelder naturmangfoldlovens § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmåter er det særlig lokaliseringalternativer som er aktuelt, blant annet i forbindelse med tillatelser til traseer for motorferdsel og for lokalisering av eventuelle bygninger og anlegg. Det vil bli tatt hensyn til sårbare naturverdier, og trasevalg vil bli vurdert blant annet ut fra vurderinger av hva som gir minst skade og hvilke løsninger som etter en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultatene. Prinsippene i naturmangfoldlovens § 12 vil bli vurdert og tillagt vekt.

I lovens § 14 om vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser heter det blant annet at ved vedtak i eller i medhold av loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

6.5 Miljøvedtaksregisteret

Miljøvedtaksregisteret er et offentlig register som skal inneholde forskrifter og enkeltvedtak etter naturmangfoldloven og enkeltvedtak etter andre lover når det fattes vedtak som berører utvalgte naturtyper. Formålet

med registeret er å gi allmenheten informasjon om de vedtakene som treffes innenfor disse saksfeltene og gi lett tilgang til vedtaksdokumentene. Registeret er tilgjengelig på www.miljovedtak.no.

Alle enkeltvedtak skal registreres i Miljøvedtaksregisteret av den forvaltningsmyndigheten som har truffet vedtaket. For vedtak fattet av Femundsmarka nasjonalparkstyre er det nasjonalparkforvalters ansvar å legge inn vedtaket i registeret, senest tre virkedager etter at parten er underrettet om vedtaket. Både førsteinstansens vedtak og klageinstansens vedtak skal registreres.

7. Besøksstrategi

7.1 Innledning

Formål

Det har i en årrekke vært fokus på at nasjonalparkene skal legge bedre til rette for besøkende og bidra til verdiskaping. På oppdrag fra Regjeringen startet Miljødirektoratet i 2013 arbeidet med å lage en merke- og kommunikasjonsstrategi for Norges nasjonalparker, besøkssentra, nasjonalparklandsbyer og nasjonalparkkommuner. Det er uttalt at:

- Vi skal gi nasjonalparkene en tydelig posisjon i markedsføringen av Norge som bærekraftig reisemål og som grunnlag for bred lokal verdiskaping.
- Vi skal gjennom besøksforvaltning legge til rette for og styre bruken i nasjonalparkene slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Sentrale begreper i denne sammenhengen er besøksforvaltning og besøksstrategi. Med besøksforvaltning menes å legge til rette for og styre bruken av en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas. En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser. Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

Det er utviklet en merkevarestrategi for Norges nasjonalparker. Denne skal gjøre nasjonalparkene våre til mer tydelige og helhetlige attraksjoner for besøkende. Strategien skal gi nasjonalparkene en mer tydelig identitet. På sikt skal besøkende møte informasjon, tilrettelegging og infrastruktur som er mer lik enn i dag og av høy kvalitet. I merkevarestrategiens visuelle profil ligger en beskrivelse av konseptet portal, logo, typografi, fargebruk, fotomanør, språkprofil og retningslinjer for bruk av den visuelle identiteten. Fra denne designmanualen kan det lastes ned logo og maler for skiltprogram, flagg, kart, roll-up, boards, brosjyrer mm og brukes i henhold til retningslinjene. Merkevarestrategien blir viktig for alle møtepunkter mellom besøkende og Gutulia nasjonalpark.

Formålet med besøksstrategien for Gutulia nasjonalpark er å ha en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten skal møte de besøkende slik at opplevelsen for disse blir størst mulig, bidra til lokal verdiskaping, samtidig som forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Rammeverket

Besøksforvaltning er en del av forvaltningen av et verneområde. Rammene for besøksforvaltningsarbeidet er naturmangfoldloven, verneforskriften, forvaltningsplanen og vedtektene for nasjonalparkstyret. Disse legger føringer for arbeidet med besøksforvaltningen.

Kongelig resolusjon

Gutulia nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon av 20. desember 1968 som en del av den første landsplanen for nasjonalparker i Norge. Den ble vedtatt utvidet ved kongelig resolusjon av 10. september 2004 samtidig som verneforskriften ble revidert, som en del av den andre landsplanen for nasjonalparker.

Verneforskrift

Verneforskriften har en formålsparagraf som legger grunnlaget for forvaltningen av nasjonalparken. Den vil også legge grunnlaget for besøksstrategien. Formålsparagrafen for Gutulia nasjonalpark lyder:

Formålet med opprettelsen av Gutulia nasjonalpark er:

- å bevare et i det vesentlige urørt skog-, myr- og fjellområde,
- å bevare det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv,
- å verne om kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne nyttes til reindrift.

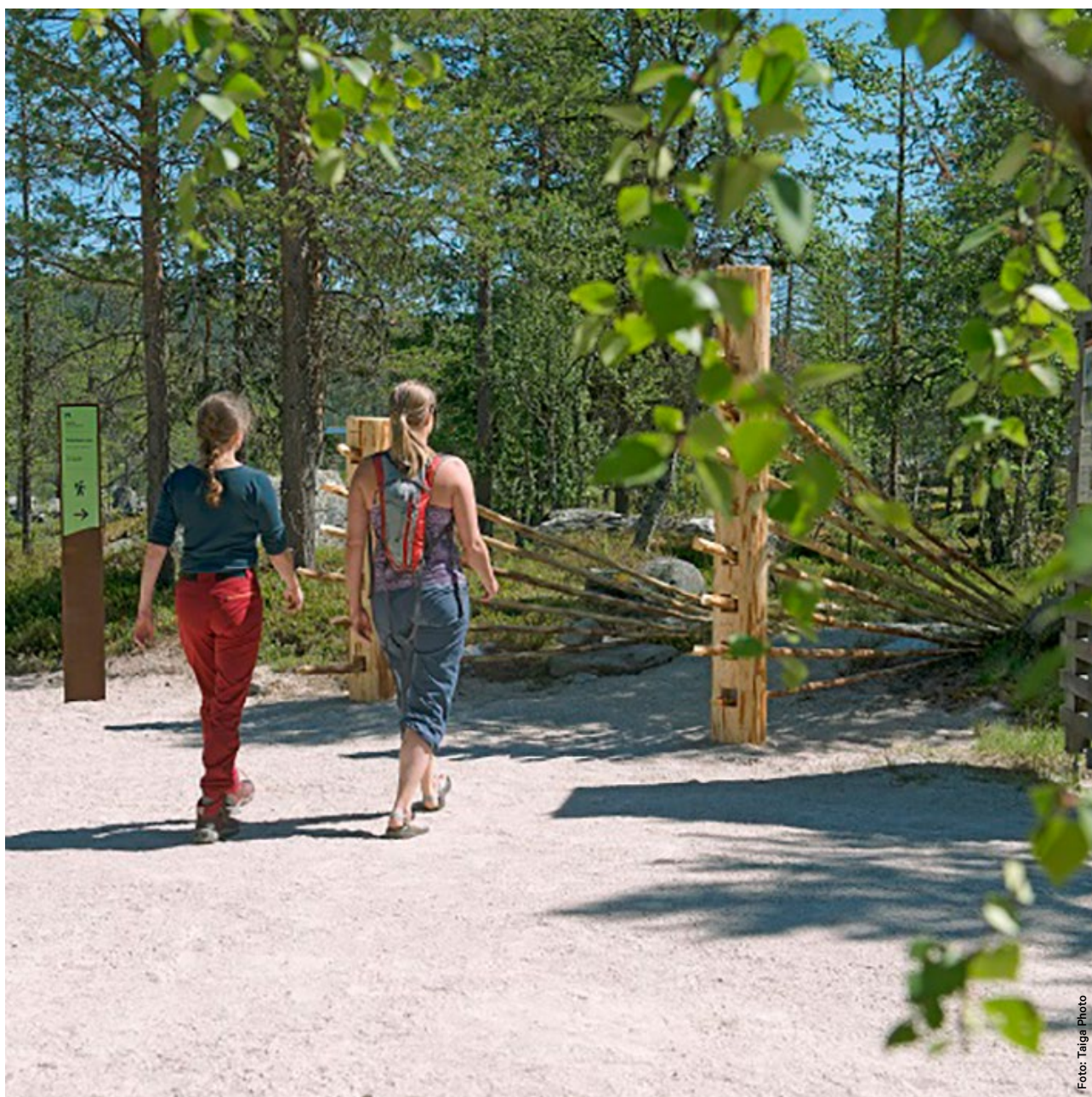
Verneforskriften inneholder også en rekke bestemmelser som vil være førende for arbeidet med besøksstrategien. Av disse kan nevnes:

- Området er i utgangspunktet vernet mot tekniske inngrep av enhver art. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid etter søknad gi tillatelse til nærmere spesifiserte tiltak.

- Vegetasjonen er vernet mot skade og ødeleggelse.
- Dyrelivet er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Jakt på elg og fiske er tillatt etter gjeldende lovverk på disse feltene.
- Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse.
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Slike traseer er imidlertid ikke definert, jf. kapittel 4.
- Motorferdsel er forbudt på land og i vann, og i lufta under 300 meter. Det finnes enkelte generelle unntak fra denne hovedregelen og forvaltningsmyndigheten er gitt anledning til etter søknad å gi tillatelse til nærmere spesifiserte kjøreformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplaner for verneområder skal presisere og utdype verneformålet og vernebestemmelsene. Slike planer gir føringer for hvordan vernebestemmelsene skal tolkes og praktiseres, herunder også føringer og rammer for arbeidet med besøksstrategier. For Gutulia nasjonalpark har en valgt å innarbeide besøksstrategien i forvaltningsplanen, dvs. at disse delene til sammen utgjør ett dokument. For drøfting av ulike problemstillinger knyttet til bevaring av verneverdier, retningslinjer for brukerinteresser, samt forvaltningsmessige oppgaver, henvises det derfor til kapitlene foran.

Sentrale punkter fra forvaltningsplandelen (oppsummert) som er relevante for besøksstrategidelen:

- Sikring av verneverdiene i et langsiktig perspektiv skal være retningsgivende for forvaltningen.
- Det er et mål å bevare det urørte preget og villmarkskarakteren for den delen av nasjonalparken som ligger utenfor Gutulisetra m/nærområder, dvs. for den alt vesentligste delen av nasjonalparkarealet. Nasjonalparken foreslås derfor sonert i to delområder:
1. Gutulivollen og Gutulisetra med nærområder der det kan legges til rette for ferdsel og besøk og for skånsomme informasjons- og tilretteleggingstiltak.
2. Resten av nasjonalparken der naturvern hensyn og bevaring av det urørte preget skal være overordnet andre interesser.
- Selv om friluftsliv ikke er en del av verneformålet, så vil en viss grad av enkel tilrettelegging i form av stier, merking, skilting osv. kunne tillates, i lys av overordnede føringer om «Velkommen inn» i norske nasjonalparker.
- Bygningene som utgjør Gutulisetra, dvs. Nedpøvollen, Opppøvollen og Lillebosetra, skal bevares og vedlikeholdes.
- Setervollene skal holdes mest mulig åpne gjennom, slått, beite og rydding av vegetasjon.

7.2 Kunnskapsgrunnlaget

Besøksstrategien for Gutulia nasjonalpark skal bygge på et godt faglig grunnlag. Tidligere rapporter fra faglige undersøkelser, registreringer og sammenstillinger utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for besøksstrategien. Sammen med erfaringsbasert kunnskap har dette materialet dannet basis for arbeidet med mål, strategier og tiltak som ligger i besøksstrategien.

Sårbare naturverdier

Gutulia er en svært liten nasjonalpark arealmessig. Det er i tillegg et klart skille mellom det mye besøkte Gutulisetraområdet helt i utkanten og nasjonalparkens øvrige areal som har en utpreget villmarkskarakter der det finnes minimal tilrettelegging for besøkende. Besøksmønsteret er og har til alle tider derfor vært at det store flertallet av besøkende går inn til Gutulisetra og nøyser seg med det. Et beskjedent antall besøkende går videre opp til Gutulivola, over til svensk side eller til andre deler av nasjonalparken. Nasjonalparken er tidligere relativt godt undersøkt med hensyn til skogfaglige forhold, planteliv og dyreliv. Forvaltningsmyndigheten har derfor rimelig god oversikt over forekomstene også av sårbare elementer. Sammen med det faktum at nasjonalparken har en svært beskjeden størrelse, så er dette er bakgrunnen for det ikke er gjennomført egne sårbarhetsundersøkelser knyttet til planteliv og dyreliv. Fordi mesteparten av arealet er svært

lite besøkt, så har en ikke vurdert det som nødvendig å gjennomføre spesielle registreringer for å kartlegge eventuelle sensitive vegetasjonsenheter eller sensitive funksjonsområder for dyrelivet som skal hensynstas i besøksforvaltningen.

De sårbare naturfaglige verdiene er i hovedsak knyttet til den villmarkspregede delen av nasjonalparken. Det er kjent at bjørn yngler i Gutuliaområdet, og et hi er påvist innenfor grensene til nasjonalparken. Et tradisjonelt hekkeområde for kongeørn ligger nord i nasjonalparken. «Storgrana» er en mye besøkt attraksjon. Denne ligger ganske nær Gutulisetra. Mye tråkk på rotsystemet ved foten av grana kan på sikt utgjøre en trussel slitasjemessig.

Når det gjelder nærmere beskrivelse av landskap og geologi og forekomster av plante- og dyrearter, samt verdier knyttet til disse temaene, så henvises det til forvaltningsplandelen foran.

Reiselivet

Gutulia ligger mellom fire store turistdestinasjoner. På norsk side er Røros den største, med besøk av rundt en million turister årlig. I sør ligger destinasjon Femund-Engerdal. Her finnes store hyttefelter og mange jakt- og fisketurister. På svensk side ligger store turistdestinasjoner, spesielt skidestinasjoner, som Idre og Funäsdalen. Til sammen har disse fire destinasjonene over to millioner varme senger pr. år.

Sett i forhold til nærhet til store gjennomfartsveier er ikke Gutulia spesielt lett tilgjengelig. Adkomsten som de aller fleste besøkende benytter er parkeringsplass på vestsiden av Gutulisjøen som nås via en skogsveg som tar av fra fylkesveg 654 mellom Femundsanden og Elgådalen. Deretter må en gå til fots ca. 3 km langs en tilrettelagt adkomststi før en kommer til Gutulisetra som ligger helt i utkanten av nasjonalparken. Den nordligste delen av nasjonalparken ligger relativt nær riksveg 221 som går fra Elgå østover over Valdalsfjellet og til Sverige. Men det er svært få besøkende som går inn i nasjonalparken fra denne kanten.

Gutulia har dagsturer til fots inn til Gutulisetra som den klart viktigste bruken og den største attraksjonen. Juli og august er de viktigste besøksmånedene. Det er få guidede turer og organiserte aktiviteter som tilbys. I en årrekke har det imidlertid i regi av nasjonalparkforvaltningen vært etablert en ordning med «Åpen seter» på Nedpåvollen på Gutulisetra. Vertskap har ligget inne på setra ca. 6 uker hver sommer i den viktigste besøksperioden. Vertskapet har kunnet tilby informasjon om Gutulia nasjonalpark og salg av kaffe og vafler. Dette har vært et svært populært tiltak og har for mange vært målet for dagsturen.

Reiselivsnæringen i denne regionen består først og fremst av overnattingsbedrifter. Besøkspotensialet for Gutulia vurderes imidlertid som stort. En stor andel av de besøkende til Gutulia er svensker. Destinasjonsselskapene på svensk side har målsetting om å øke antallet varme

senger til det dobbelte. Dette kan bety mer trafikk til Gutulia. De store destinasjonene i Femundsmarka-Gutuliaområdet bidrar til at folk oppholder seg i området over tid og dermed utforsker områdene i større utstrekning. Femundsmarka og Gutulia kan bli en del av det utvidete turområdet til disse turistgruppene. Denne trenden til baseturisme er økende og kan føre til økt dagsturtrafikk og etterspørsel etter organiserte aktiviteter.

Den besøkende

En brukerundersøkelse ble gjennomført i Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker i 2015 (Vorkinn 2016). Metoden som ble brukt var utsetting av selvregistreringskasser, etter modell fra tilsvarende undersøkelser i andre nasjonalparker. Via en plakat på utsiden av kassene blir de besøkende anmodet om å fylle ut et kort. Det ble utplassert kun én selvregistreringskasse for Gutulia; langs stien inn til Gutulisetra. Denne vil imidlertid fange opp det alt vesentlige av besøksstrømmen i til nasjonalparken. Kassen sto oppe i perioden juni – oktober. Noen hovedresultater fra undersøkelsen:

- 531 personer på 15 år eller eldre ble registrert.
- Halvparten av de besøkende var i aldersgruppen 55+, dvs. at Gutulia kan karakteriseres som en «seniornasjonalpark».
- Det er en høy andel førstegangsbesøkende (54%).
- Over halvparten av de som registrerte seg var utlendinger. Svenske besøkende utgjorde 20% av de besøkende. Det var også en betydelig andel tyske besøkende (21%).
- I Gutulia ble det registrert besøkende fra i alt 12 land.
- Få av de som fylte ut kort var på tur sammen med en organisert gruppe (3%).
- 92% av de som fylte ut kort oppga at de var på en dagstur til fots.

I 2016 og 2017 har antall passeringer over Gutulia inne ved Gutulisetra vært registrert ved hjelp av en ferdselsteller. Så godt som alle som besøker nasjonalparken vil passere dette punktet. Resultatene er ikke oppsummert og analysert ennå, men de vil kunne gi nyttig tilleggsmateriale om omfanget av totalbesøket til nasjonalparken. Hytteboka som ligger i den åpne bua på Oppåvollen og registreringer som gjøres av vertskapet på Nedpåvollen i sommerukene vil også bidra til å utfylle bildet av besøksomfang og besøksmønster.

Annent relevant kunnskap

Kulturminner

I regi av Hedmark fylkeskommune ble det gjort en kulturminneregistrering i Gutulia i 2016, både automatisk fredete kulturminner, samiske kulturminner og nyere tids kulturminner (Sørensen 2016). Det vises til nærmere omtale av disse og anbefalte forvaltningstiltak i kapittel 2. Av nye funn som ble gjort i 2016 var to automatisk fredete kulturminner (to fangstgroper nær Oppåvollen og en steinalderlokalitet nord i nasjonalparken), rester etter opprinnelig setervoll (Gammelvollen), ei båtstø ved Gutulisjøen og ei mulig tuft ved Oppåvollen.

Kulturminnemyndigheten påpeker at flere av kulturminnene i Gutulia nasjonalpark har stort formidlingspotensial. De vil dermed kunne utgjøre viktige attraksjonspunkter for besøkende. Det nevnes spesielt ei av fangstgropene som ligger nær stien til Storgrana, seteranleggene og steinalderlokaliteten. En spesiell problemstilling er ofte knyttet til steinalderlokaliteter. På slike plasser ligger avslag framme i dagen og boplassene er ofte sammenfallende med dagens rasteplasser/teltplasser langs vann og vassdrag. Avslag blir lett plukket opp og utgravninger blir foretatt av «hobbyarkeologer». Det påpekes derfor at disse plassene er sårbare og skjermes trolig best gjennom en mer generell informasjon uten å informere eksakt om hvor de er lokalisert.

Anlegg og infrastruktur

I området Gutulisjøen-Gutulisetra, både utenfor og innenfor nasjonalparken, har det gjennom en årrekke vært gjort ulike tilretteleggingstiltak. Mange ulike aktører har vært inne i bildet slik at eierskapet og ansvarsforholdene til anleggene og innretningene er mange og til dels uoversiktlige. Sentrale parter har vært Statskog som grunneier, Engerdal fjellstyre, Miljøverndepartementet, forvaltningsmyndigheter for Gutulia nasjonalpark (Direktoratet for Statens skoger v/Femund skogforvaltning, Fylkesmannen i Hedmark, Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia), Statens naturoppsyn og Destinasjon Femund-Engerdal.

Av slike anlegg og tilretteleggingstiltak kan nevnes parkeringsplassområdet/rasteplassen ved Gutulisjøen med gapahuk, bål plass, bord/benker og skilt/tavler, den restaurerte bygningsmassen på Gutulisetra, båthus, inforom («Stallen»), bru over Gutua, rullestolrampe/platting/utedo på Nedpåvollen, brygger, adkomststi m/ kloppe mellom parkeringsplass og setra, info-bukker langs adkomststien, adkomstveg fra fylkesveg 654 mm.

Oversikt over de aktuelle anleggene framgår av tabell i vedlegg 4.

Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapsgrunnlaget

Basert på kunnskapsgrunnlaget vi har, samt fokuset på de besøkende, er det to områder/temaer som vurderes til å peke seg ut som sentrale med hensyn til *utfordringer* og *muligheter*, og dermed for utformingen av besøksstrategien for Gutulia nasjonalpark:

1. Sikre det urørte preget og villmarks karakteren for den arealmessig største delen av nasjonalparken, jf. forslag til soneinndeling.
2. Bevare og videreutvikle det etablerte besøksmønsteret som er basert på velkommen-inn-tenkning på akse fra parkeringsplassen ved Gutulisjøen via adkomststi til Gutulisetraområdet. Stikkord her er god tilrettelegging, gode naturopplevelser og muligheter for faglig påfyll.

1. Bevare villmarks karakteren

Naturlandskapet nordvest, nord og øst for Gutulivollen har store landskapsmessige og naturfaglige kvaliteter. Her finnes skog med urskogs karakter som er en sjelden naturtype i Norge og kan gi grunnlag for store villmarksopplevelser. I lia ned mot Gutulisjøen finnes særlige frodige granbestander med store trær og urskogs preg. Ellers er furu det dominerende treslaget i nasjonalparken. Omkring Gutulivola vokser både gran, furu og bjørk. Nord for Gutulivola og østover mot grensa til Sverige er landskapet flatere med grov, åpen furuskog, myrstrekninger og småvann. Valsjøen er den største innsjøen. Rundt denne består løsmassene av en grovkornet morenetype som gir et eiendommelig haugete landskap med lange rygger med forsenkninger imellom.

Delområdet bærer preg av å være lite tilrettelagt for friluftsliv, bl.a. finnes det ingen merkede stier her. Andre tekniske inngrep er også så godt som fraværende, dvs. en finner et naturlandskap dominert av urørte og villmarkspregede arealer. Urørt natur har en egenverdi i seg selv. Dessuten er det viktig at besøkende som vil finne stillhet, ro og naturopplevelse i villmark også har et tilbud i nasjonalparken. Det er derfor et mål å bevare det urørte og lite menneskepåvirkede preget, samt opprettholde verdien som viktige hekke-, yngle- og leveområder for sårbare og sjeldne fugle- og pattedyrarter, eksempelvis kongeørn og bjørn. Dette vil bidra til å styrke verneformålet for nasjonalparken.

2. Besøkende til Gutulisetra

De aller fleste som besøker Gutulia nasjonalpark går inn til Gutulisetra og begrenser aktiviteten til Gutulivollen med tilgrensende nærområder og opplevelsespunkter, eksempelvis Storgrana og Storfurua. Brukerundersøkelsene viste at det er få besøkende som tar seg inn i de villmarkspregede skog-, myr- og fjellområdene nord, nordvest og øst for Gutulivollen. Til gjengjeld har Gutulisetra et betydelig besøksomfang i sommersesongen, ikke minst når det er vertskap og mulighet for kjøp av kaffe/vafler på Nedpåvollen. Deler av Gutulivollen er tilrettelagt for besøk av funksjonshemmede etter prinsippene om universell utforming. Det er anlagt en rullestolbane fra sjøen opp til seterhuset på Nedpåvollen og det er oppført et toalett i samme området som er tilrettelagt for denne brukergruppen.

Besøksmønsteret til Gutulia er derfor oversiktlig. Dette mønsteret har lange tradisjoner, mye med bakgrunn i adkomstvei og parkeringsplass som ble anlagt på vestsiden av Gutulisjøen for mange tiår tilbake. De fleste er fornøyd med opplevelsen av nasjonalparken etter å ha gått ca. 3 km fra parkeringsplassen inn til Gutulisetra og brukt tid på setervollen med nærmeste omgivelser. Dette besøksmønsteret bidrar i vesentlig grad til å skjerme de villmarkspregede arealene mot unødige slitasje og forstyrrelse. Ut fra historiske forhold med hensyn til anlegg, samt innarbeidet besøksmønster, synes lokalisering av en innfallsport for Gutulia nasjonalpark i tråd med ny merkevarestrategi å gi seg selv; det eneste naturlige er å

oppgradere det eksisterende parkeringsplassområdet på vestsiden av Gutulisjøen.

Bevaring av natur, kulturlandskap og bygningsmiljø vil også være sentralt ved forvaltningen av Gutulisetra med nærmeste omgivelser. Men dette sterkt menneske-påvirkede området med store opplevelsesmuligheter ligger i tillegg godt til rette for ferdsel og videre tilrettelegging, f.eks. i form av servicetilbud, informasjons-, skiltings- og merketiltak. Slike tiltak i dette området vurderes ikke til å forringe verneverdiene og dermed komme i konflikt med verneformålet. En videreutvikling av eksisterende tilbud i dette delområdet vil forsterke et allerede etablert ferdselsmønster. De besøkende vil kunne få et enda bedre opplevelsestilbud, samtidig som det bidrar til å sikre det urørte og villmarkspregede landskapet i nasjonalparken for øvrig.

7.3 Mål og strategiske grep

Hovedmål

Besøksforvaltningen til Gutulia nasjonalpark skal sikre og ivareta verneverdiene i nasjonalparken. Innenfor denne rammen skal besøksforvaltningen gi gode opplevelser til de besøkende, bidra til forståelse for verneverdiene i Gutulia og bidra til lokal verdiskaping.

Delmål

- Sikre og ivareta verneverdiene i et langsiktig perspektiv. Verneverdiene skal ikke påvirkes negativt av de besøkende.

- Bevare bygningsmiljø, kulturlandskap og natur på Gutulisetra med nærmeste omgivelser.
- Gi besøkende gode opplevelser i møtet med nasjonalparken gjennom høy kvalitet på innfallsport, annen tilrettelegging og informasjonstiltak.
- Gi besøkende mulighet til å oppleve villmarkspreget natur med stillhet og ro.
- De gode opplevelsene skal gi mer kunnskap, forståelse og stolthet for Gutulia nasjonalpark.
- Bidra til økt verdiskaping i Femundtraktene og i Engerdal kommune for øvrig.

Strategiske grep

For å nå målene angitt ovenfor foreslås følgende besøksstrategiske hovedgrep for Gutulia nasjonalpark:

1. Sonering av nasjonalparkarealet.
2. Bevare og videreutvikle det etablerte besøksmønsteret som er basert på velkommen-inn-tenkning på akse fra parkeringsplassen ved Gutulisjøen via adkomststi til Gutulisetraområdet, dvs. arealer utenfor nasjonalparken.

Sonering

I mange verneområder finnes verneverdier som er sårbare for menneskelig aktivitet. Sårbarheten kan variere både geografisk og tidsmessig med årstidene. I store verneområder som nasjonalparker er som regel heller ikke verneverdier og brukerinteressene jevnt fordelt geografisk. Som regel er det slik at det er enkelte delområder som det er knyttet særlig store verneverdier til og delområder som har større verdi for brukerinteressene enn andre. Det kan derfor ofte være hensiktsmessig med

Figur 5. Parkering, tilrettelegging og adkomst til Gutulisetra (Kilde: Feste NordØst as)

differensiert forvaltning i verneområdene. Dette betyr at forvaltningspraksisen kan være forskjellig og tilpasses verneverdiene og brukerinteressene i ulike deler av et verneområde og eventuelt til ulike deler av året (sonering). Med bakgrunn i det kunnskapsgrunnlaget vi har i Gutulia nasjonalpark, samt for å nå målene angitt ovenfor foreslås derfor følgende sonering som overordnet besøksstrategisk grep for Gutulia nasjonalpark, jf. også kart i figur 5:

Oppgradere og videreutvikle den etablerte innfallsporten på vestsiden av Gutulisjøen og adkomststien til Gutulisetra

Ut fra historiske forhold med hensyn til anlegg, samt innarbeidet besøksmønster, synes lokalisering av en innfallsport for Gutulia nasjonalpark i tråd med ny merkevarestrategi å gi seg selv. Det eneste naturlige er å oppgradere det eksisterende parkeringsplassområdet på vestsiden av Gutulisjøen. Derfra er det viktig å sikre god

adkomst på tilstrekkelig tilrettelagt, etablert og merket sti inn til Gutulisetra, kombinert med muligheter for faglig påfyll.

7.4 Tiltak

For å nå målene som er nedfelt i de strategiske grepene omtalt foran er det nedenfor opplistet forslag til konkrete tiltak. I denne vurderingen er det forsøkt å legge vekt på at tiltakene i tillegg til å være mest mulig konkrete også skal være spesifiserte og gjennomførbare.

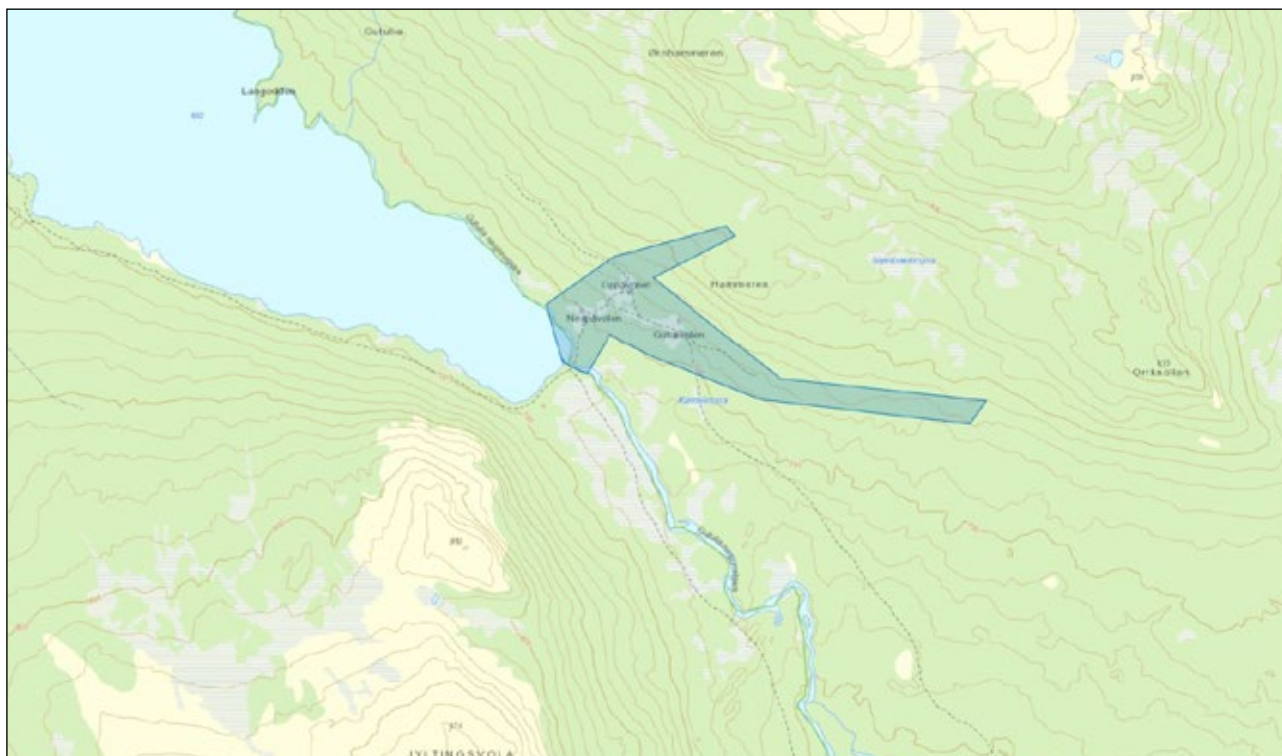
Utgangspunktet har vært at eksisterende tilrettelegging skal oppgraderes og kvalitetheves for å ivareta de besøkendes informasjonsbehov og opplevelsesverdi, likeledes at alle fysiske tiltak, små eller store, skal være av høy kvalitet.

Delområde 1 – Gutulivollen, Gutulisetra, stiene og nærområdene til Gutulisetra:

Retningslinjer for forvaltningen: Område hvor det kan legges til rette for besøk og ferdsel og åpne for skånsomme informasjons- og tilretteleggingstiltak. Bevare bygningsmiljøene og kulturlandskapet på setervollene.

Delområde 2 – Naturlandskapet nordvest, nord og øst for Gutulisetra:

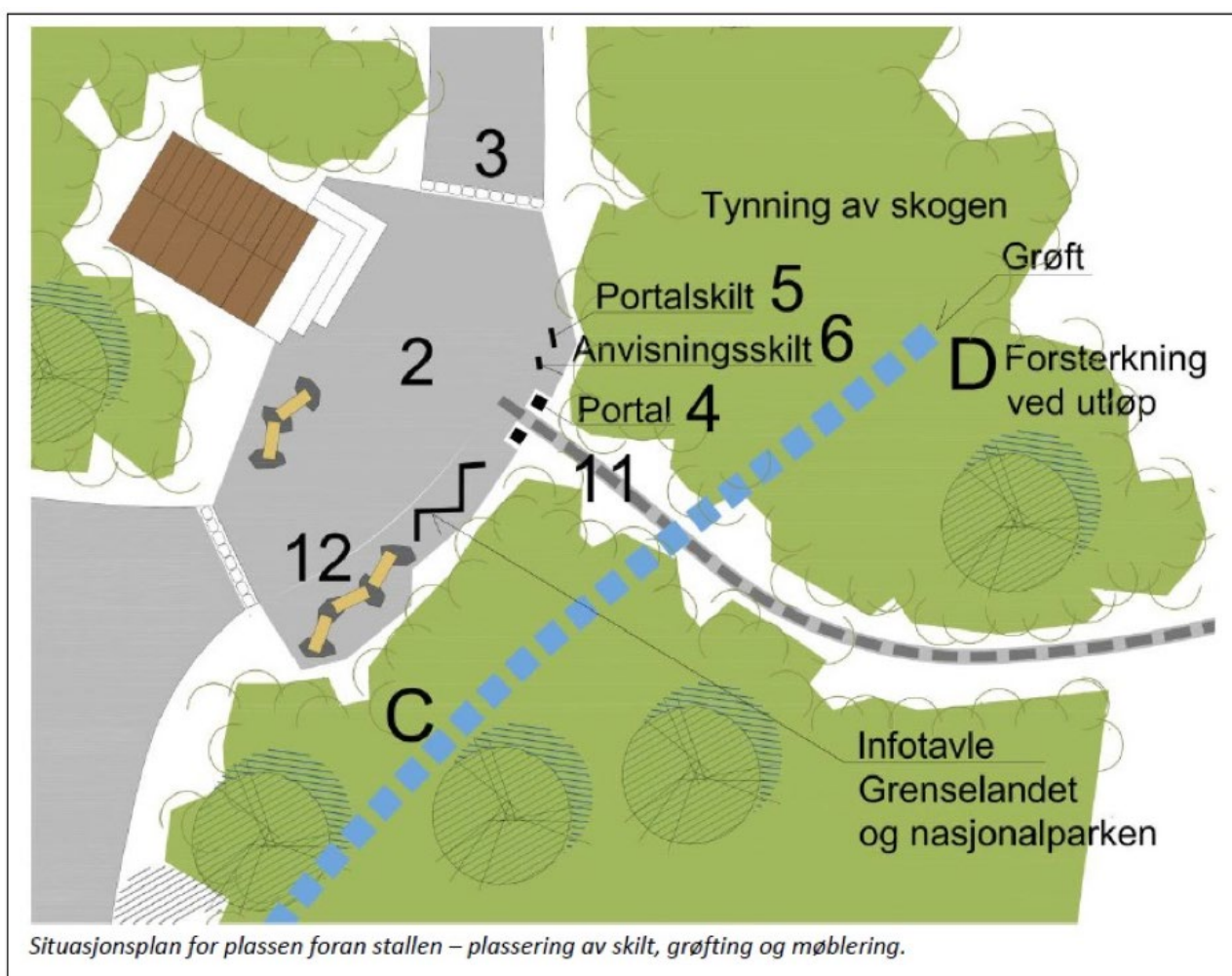
Retningslinjer for forvaltningen: Område der naturvern hensyn skal være overordnet andre interesser. Område med urørt natur der naturens egne prosesser skal gå mest mulig upåvirket. Det skal være en streng praksis i forhold til nye inngrep og tilretteleggingstiltak, herunder merking av stier og anlegg av bruer/klopper. Retningslinjene er ikke til hinder for reindrift, ferdsel til fots eller på ski, plukking av bær og matsopp, fiske og jakt på elg.

Figur 6. Forslag til avgrensning av friluftslivs- og tilretteleggingszone (delområde 1). Det øvrige arealet i nasjonalparken foreslås gitt status som naturlandskap.

Innfallsporten på vestsiden av Gutulisjøen og adkomststien til Gutulisetra

- Oppgradering og videreutvikling av innfallspørt ved parkeringsplassen ved enden av skogsveg på vestsiden av Gutulisjøen i henhold til plan utarbeidet av Feste Nordøst AS, herunder (se også illustrasjon/landskapsplan i figurene på side 47 og 48):
 - o Utforme et sentrumsareal med lys grus i toppdekket innrammet av steinrekke med stein funnet i nærområdet, der adkomststien til Gutulisetra begynner.
 - o Sette opp portalskilt på samme sted ved stiens begynnelse, i tråd med designmanual. Beholde skiltingen som er satt opp i regi av Interregprosjektet «Grenslandet». Omstrukturere informasjonen på denne lokaliteten slik at «Velkommen til Gutulia» kommer tydeligere fram.
 - o Sette opp portal/setergrind på samme sted med samme visuelle uttrykksform som grinda i skigarden til Nedpåvollen på Gutulisetra, dvs. materialbruk av stolper og staurer etter gammel tradisjon.
 - o Restaurere og gruse øvrig kjøreareal i innfallspørtområdet.
 - o Fornye eksisterende og sette opp flere sittebenker.
 - o Oppgradere parkeringsarealer.
 - o Grave avskjærende grunn dreneringsgrøft på østsiden av innfallspørtområdet.
 - o Lage klopp over ovennevnte grøft, som en del av adkomststien til Gutulisetra.
 - o Sette opp nye merkeskilt/anvisningsskilt i samsvar med designmanualen for p-plasser, stibegynnelse mm.
 - o Forsiktig tynning av skogen mellom innfallsporten og Gutulisjøen for å bedre utsikten til nasjonalparken fra portalskiltlokaliteten.
 - o Sette opp informasjonslur («lyttestasjon»).
 - o Opparbeide grusdekke på de første 20 meterne av stien i retning Gutulisetra for å tydeliggjøre stien og kanalisere ferdsele mot setra.
- Oppgradere og vedlikeholde adkomstveien ned til innfallsporten fra fylkesveg 654.
 - Oppgradere og fornye «Stallen», dvs. informasjonsrommet i senter av rundkjøringen i innfallspørtområdet, ved å få på plass nytt solid interiør og få satt opp nytt tiltalende informasjonsmateriell.
 - Få til avtale med Statskog som grunneier angående ansvarsforhold for fysiske tilretteleggingstiltak i innfallspørtområdet.

- Vedlikeholde den oppgraderte naturstien (informasjonsbukkene) langs stien til Gutulisetra.
- Vurdere eventuelt å sette opp supplerende info-bukker.
- Holde kloppingen vedlike på adkomststien til Gutulisetra, bytte ut nedslitte/råtne deler etter behov og vurdere supplerende klopping.
- Sette opp en enkel sittebenk til langs stien.
- Fjerne gammelt og utdatert skiltmateriell ved brua over Gutua.
- Rydde opp og forskjønne mye brukte bål- og rasteplasser ved sjøen inne ved setra.

Sonering – Gutulisetra med nærområder/øvrige areal - oppfølging

- Følge opp tiltaks- og vedlikeholdsplanen for de 16 bygningene som utgjør bygningsmassen på Gutulisetra i henhold til plan utarbeidet av Henning Søndmør (2015), se vedlegg 3.
- Lage en informasjonstavle om bygningsmiljøet på Gutulisetra med kortfattet omtale av historikken til seterområdet, funksjonen til ulike bygninger mm.
- Videreføre ordningen med «Åpen seter» og vertskap på Nedpåvollen i en ca. 6-ukers periode i juli-august. Dette har i alle år vært et svært populært tiltak. Det gir mulighet for personlig formidling og det skaper en god atmosfære og opplevelse gjennom salg av kaffe og vafler.
- Etablere og merke ny natur- og opplevelsessti med utgangspunkt i Gutulisetra som et tilbud til de som ønsker å gå mer enn de 3 kilometrene inn til

nasjonalparken og som samtidig ønsker mer kunnskap om verneverdiene og særegenhetene. En tenker seg her en kort runde (1-2 km) med ca. 20 infoposter ved spesielle attraksjoner og objekter som egner seg for framvisning. Temaene på infopostene skal være knyttet opp mot skog eller seter/seterliv.

- Skjøtne setervollene på Gutulisetra for å opprettholde et åpent og opprinnelig preg. Utgangspunktet for skjøtselstiltakene skal være skjøtelsesplan utarbeidet av botaniker Oddmund Wold, se vedlegg 2.
- Vedlikeholde partiene med gjenoppsatt skigard rundt setervollen. Videreføre gjenoppsetting av skigard på utvalgte partier med materialer som allerede er tilkjørt og lagret på setervollområdet.
- Lage en helhetlig skiltplan for seterområdet; en plan for oppsetting av enkle henvisningsskilter til objekter og attraksjonspunkter.
- Vedlikeholde gjennomførte UU-tiltak (handicapbrygge, rullestolrampe, utedo). Bidra til at denne tilretteleggingen gjøres kjent og brukes.
- Utarbeide og sette opp ny informasjonsplakat for Gutulia nasjonalpark, i henhold til designmanualen, på/ ved Nedpåvollen.
- I størst mulig grad å unngå nye tekniske inngrep og anretninger i naturlandskapet i den villmarkspregede delen av nasjonalparken, herunder etablering av nye merkede stier, klopper, bruer mm.
- Ha en streng dispensasjonspraksis i forhold til planer/ ønsker om aktiviteter, tilrettelegginger og inngrep som kan komme i konflikt med det overordnede målet om å bevare villmarkspreget og urørtheten i delområde 2 («villmarkssonen»).

8. Litteratur

Bekken, J. 2016. Gutulia nasjonalpark. Forekomster av planter, sopp og dyr. Vurdering av sårbarhet for vegetasjon og dyrearter. Rapport. 20 s.

Elven, R. & Borgos, G. (red.) 1972. Femundsmarka og Gutulia. Lutherstiftelsen forlag – Miljøverndepartementet, Oslo.

Maartmann, E. 1989. Ornitologiske undersøkelser i Gutulia nasjonalpark 1998. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 31.

Sørensen, T. 2016. Rapport fra kartlegging av kulturminner i forbindelse med forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark. Rapport. 21 s.

Vorkinn, M. 2016. Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Rapport.

Wold, O. 1989. Botaniske undersøkelser i Gutulia nasjonalpark 1988. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 29.

Aas, Ø. 1989. Gutulia nasjonalpark. Skogregistreringer og verneverdier i og omkring nasjonalparken. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 23.

Vedlegg

Vedlegg 1. Verneforskrift for Gutulia nasjonalpark

Forskrift om vern av Gutulia nasjonalpark, Engerdal kommune, Hedmark.

Dato	FOR-2004-09-10-1257
Publisert	II 2004 hefte 5
Ikrafttredelse	10.09.2004
Sist endret	FOR-2013-03-15-284 fra 01.07.2013
Endrer	FOR-1968-12-20-2
Gjelder for	Engerdal kommune, Hedmark.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§3, LOV-1970-06-19-63-§4, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	16.09.2004

Fastsatt ved kgl.res. 10. september 2004 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 3, jf. § 4 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 1. Avgrensning

Nasjonalparken dekker et areal på ca. 23 km².

Nasjonalparken berører Rendalen Nordre statsallmenning i Engerdal kommune.

Grensene for nasjonalparken framgår av kart i målestokk 1:50.000, datert Miljøverndepartementet juni 2004. De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka der de går over land. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften og kartet oppbevares i Engerdal kommune, hos Fylkesmannen i Hedmark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Gutulia nasjonalpark er:

- å bevare et i det vesentlige urørt skog-, myr- og fjellområde,
- å bevare det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv.
- å verne om kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne nyttes til reindrift.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger eller andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, hensetting av campingvogner, oppsetting av skilt, merking av stier og løyper o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som ikke skyldes naturlig forfall. Opplystingen er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a) Vedlikehold av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger. Vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
- b) Tradisjonell drift på Gutulisetra.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Istandsetting og vedlikehold av kulturminner på Gutulisetra.
- b) Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.
- c) Oppføring av nye bygninger, ombygging eller oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger på Gutulisetra.
- d) Oppsetting av skigard rundt setervollene på Gutulisetra.
- e) Oppsetting av skilt og merking av stier.
- f) Bygging av bruer og legging av klopper.
- g) Oppføring av buer/gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting.

2. Plantelivet

2.1 Vern av plantelivet

Vegetasjon herunder døde busker og trær skal vernes mot all skade og ødelegging. Planting, såing, gjødsling og innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2 Bestemmelsene i 2.1. er ikke til hinder for:

- a) Bruk av området til beiting.
- b) Slått og rydding av lauvtreoppslag på setervollene på Gutulisetra.
- c) Skånsom bruk av trevirke til bålbrekking.
- d) Plukking av bær og matsopp.
- e) Plukking av vanlige planter til privat bruk.
- f) Reindriftens nødvendige uttak av bjørk til eget brensel innenfor nasjonalparken.

2.3 Miljødirektoratet kan ved forskrift regulere beiting i nasjonalparken som kan skade eller ødelegge naturmiljøet. Dette gjelder ikke reinbeite.

3. Dyrelivet

3.1 Vern av dyrelivet

Dyrelivet, herunder hi, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt. Kalking av vassdrag må ha særskilt tillatelse.

3.2 Bestemmelsene i pkt. 3.1 er ikke til hinder for:

- a) Jakt på elg etter viltloven eller etter reindriftrrettens regler.
- b) Fiske etter lakse- og innlandsfiskekloven eller etter reindriftrrettens regler.

3.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer der dette er gjort tidligere.
- b) Kalking av vassdrag som er nødvendig for å reetablere eller hindre at en art dør ut. Det skal gjennom godkjent forvaltningsplanen, jf. § 5, fastsettes et referanseområde som ikke kan kalkes.

4. Ferdsel

4.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan i § 5.

4.3 Sykling og bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen, jf. § 5.

4.4 Henleggelse av båter

Henleggelse av båter og kanoer er ikke tillatt. Båter ved Valsjøen med tilknytning til gardsbrukene Kjerran og Valdalen omfattes ikke av forbudet.

4.5 Teltning

Teltning utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Oppsetting av gapahuker e.l. er ikke tillatt, jf. dog pkt. 1.3 bokstav g).

4.6 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet eller kulturminner.

5. Motorferdsel

5.1 Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel er forbudt på land og i vann, og i lufta under 300 meter.

5.2 Bestemmelsene i pkt. 5.1 er ikke til hinder for:

- a) Motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvelseskjøring for nevnte formål krever særskilt tillatelse.
- b) Bruk av beltekjøretøy på vinterføre for utøvelse av reindrift.

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorisert ferdsel for:

- a) Nødvendig transport av ved, materialer, proviant m.m. til Gutulisetra vinterstid.
- b) Uttransport av felt elg med beltegående elgtrekk.
- c) Flyving under 300 meter i forbindelse med beitedyrleting og viltregistreringer.
- d) Øvingskjøring til formål nevnt i pkt. 5.2 a.
- e) Nødvendig bruk av motorkjøretøy på barmark for utøvelse av reindrift.

For reindriften legges det opp til en praksis med flerårige tillatelser som del av godkjent reinbeitedistriktplan i henhold til reindriftsloven slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte.

6. Forurensning

6.1 Forbud mot forurensning

Forurensning og forsøpling er forbudt, samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

6.2 Støy

Bruk av motordrevet isbor, modellfly, modellbåt e.l. er forbudt.

0 Endret ved forskrift 15. mars 2013 nr. 284 (i kraft 1. juli 2013).

§ 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.

0 Endret ved forskrift 15. mars 2013 nr. 284 (i kraft 1. juli 2013).

§ 6. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for verneforskriften.

0 Endret ved forskrift 15. mars 2013 nr. 284 (i kraft 1. juli 2013).

§ 7. Rådgivende utvalg

Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltningen av nasjonalparken.

§ 8. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks. Samtidig oppheves forskrift 20. desember 1968 nr. 2 om fredning av Gutulia nasjonalpark, Engerdal kommune, Hedmark

